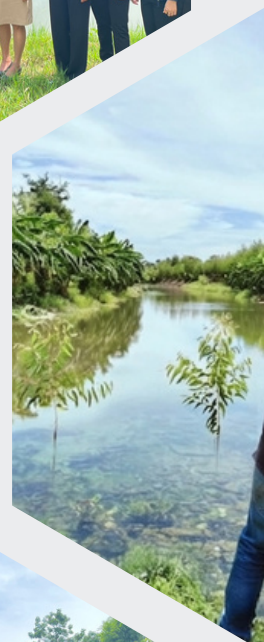
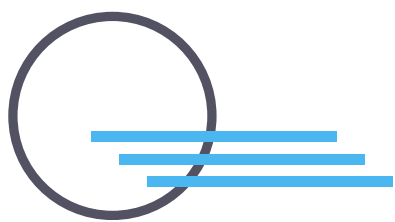

.....

รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการ ขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

คำนำ

การติดตามและประเมินผลโครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ตั้งงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้านแหล่งน้ำให้กับประชาชนหรือเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำไปต่อยอดการจัดหาอาชีพเสริมให้กับเกษตรกรเพื่อประกอบอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดขอนแก่น เช่น การเพาะปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืช ผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน คือ สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกในฤดูฝน และการเพาะปลูกในฤดูแล้ง เป็นแหล่งกักเก็บน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ของประชาชน เพื่อเป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ให้ประชาชนอุปโภค และมีรายได้จากการประมงเพิ่มเติมจากการเกษตรกรรม ของประชาชนในบริเวณใกล้เคียง การดำเนินการตามโครงการดังกล่าวในการติดตามและประเมินผลโครงการครั้งนี้ เป็นการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 เพื่อต้องการทราบความพึงพอใจของประชาชนความคุ้มค่าประโยชน์ที่ประชาชนได้รับ และข้อเสนอแนะต่างๆ พร้อมปัญหาอุปสรรคของโครงการ

ทำนนี้ใคร่ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นที่ให้การสนับสนุนและมองเห็นความสำคัญของการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงาน และขอขอบคุณผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประชาชนในพื้นที่ ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการติดตามและประเมินผลโครงการดังกล่าวสำเร็จลุล่วงด้วยดี จึงได้นำเสนอรายงานผลการติดตามฯ ต่อผู้บริหารฯ และเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารรายงานผลการติดตามฯ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจหรือส่วนราชการ หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานครั้งต่อไป

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล
ส่วนแผนงานและงบประมาณ
สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
กันยายน 2569

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ค
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล	2
1.3 ขอบเขตการติดตามและประเมินผล	2
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.5 นิยามศัพท์	2-3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ	4-7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับมีส่วนร่วม	7-15
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น	17-22
2.4 บทบาท อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด	22-25
2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ	26-32
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่า	32-34
2.7 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	34-37
บทที่ 3 วิธีการติดตามและประเมินผล	
3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย	38
3.2 การเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูล	38
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล	38
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล	38
3.5 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	39
3.7 การนำเสนอ	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40
4.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล	40
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	40-48
บทที่ 5 สรุปการติดตามและประเมินผล	
5.1 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล	49
5.2 แนวทางและวิธีการประเมิน	49
5.3 สรุปผลการติดตามและประเมินผล	50-52
5.4 การอภิปรายผล	52-53
5.5 ข้อเสนอแนะจากการติดตามและประเมินผล	53
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
แบบสอบถาม	
ภาพกิจกรรม	

บทสรุปผู้บริหาร

การติดตามและประเมินผลโครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ เป็นการติดตามและประเมินผลความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการ เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน ร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ นำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว สรุปผลการติดตาม ดังนี้

สรุปผลการติดตามและประเมินผล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การติดตามและประเมินผลผู้เข้าร่วมโครงการที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 250 คน เพศชายมากที่สุด จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 เพศหญิง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี มากที่สุด จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 รองลงมา มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 สถานภาพส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 50.40 รองลงเจ้าหน้าที่/พนักงานของรัฐ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 38.40 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 34.40 รองลงมามัธยมปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 31.60 รองลงมา รับจ้างทั่วไป จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่มีอันดับสูงสุดอยู่ที่ไม่เกิน 23,000 บาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 รองลงมา รายได้ 23,001 – 46,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80

2. ความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการ

ผลการติดตามและประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.697 เป็นเพราะประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยได้เลือกแปลงพื้นที่โครงการนี้ตรงกับความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนที่ใกล้เคียง คือแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ทำการเกษตรให้มีแหล่งน้ำใช้ ในการเกษตรในภาวะฝนทิ้งช่วงได้อย่างเพียงพอมีน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ได้ตลอดทั้งปีสามารถทำการเกษตร การเพาะปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืช ผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์

สรุปได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เป็นโครงการที่ตรงกับความต้องการของประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79.40

3. ความคุ้มค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

ผลการติดตามและประเมินผล พบว่า โครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ซึ่งความเหมาะสมในการเลือกพื้นที่ในการดำเนินการมีความเหมาะสม ความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ตลอดจนปัญหาหรือผลกระทบต่างๆ ตามรายละเอียด ดังนี้

1) ความเหมาะสมสภาพพื้นที่ พบว่า โครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จะเริ่มดำเนินการจะทำการสำรวจ ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านทำการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่มีการประชุมชาวบ้านเพื่อลงมติ เสนอความต้องการผ่าน อบท.ในพื้นที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น นำบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯ เพื่อนำไปจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย และแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ต่อไป ก่อนการดำเนินการได้สำรวจความต้องการของประชาชนก่อนว่ามีความต้องการขุดลอกให้กับเกษตรกร โดยหน่วยงานของรัฐเข้าไปสนับสนุนจัดหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน จะขึ้นอยู่กับพื้นที่แต่ละสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ พื้นที่น้ำจะต้องมีแหล่งน้ำที่พอเพียงต่อการเพาะปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืช ผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ เป็นโครงการที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนมากจะดำเนินการแก้ไขเป็นอันดับแรก

2) ความคุ้มค่ากับงบประมาณ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณโครงการขุดลอกลำห้วยให้กับเกษตรกร เพื่อส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ในการจัดตั้งงบประมาณต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชน ความเดือดร้อนความยากจนจำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วน ประชาชนอยู่ดีกินดีมีรายได้ หนี้สินลดลง ถือว่าคุ้มค่ากับงบประมาณ ถึงแม้ว่าจะเทียบกับงบประมาณที่ลงทุนไป การขุดลอกให้กับเกษตรกรมีแหล่งน้ำไว้อุปโภค บริโภค สามารถนำไปต่อยอดการทำเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต้นทุนของโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินความคุ้มค่า ทำให้เกษตรกรมีอาชีพเพิ่มขึ้นรายได้อาจยังไม่เพิ่มรายจ่ายในครัวเรือนก็ลดลง กินพืชผัก ที่ปลูก กินปลาที่เลี้ยง การคิดในด้านผลตอบแทนในมุมมองของความคุ้มค่าทางการเงินจะมองไม่เห็น เพราะเมื่อคิดในด้านความคุ้มค่าทางการเงินแล้ว อาจจะปรากฏให้ผลตอบแทนทางการเงินติดลบ แต่ในมุมมองของการมีอาชีพเสริม โดยใช้เวลารว่างหลังฤดูเก็บเกี่ยวมาปลูกพืช เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา สักวันอาจจะเปลี่ยนเป็นอาชีพหลักได้ การลงทุนดังกล่าวถือว่าคุ้มค่าหากเป็นการมองด้านความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจแทน การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ จึงใช้ในการประเมินโครงการลงทุนที่มุ่งหวังจะพิจารณาผลประโยชน์ต่อสังคมชุมชน ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากโครงการในระยะยาว

3) ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ พบว่า การดำเนินการตามโครงการขุดลอกให้กับเกษตรกร ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เป็นโครงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะการขุดลอกคลองทำให้การถ่ายเทของน้ำ และการระบายน้ำดีขึ้น และยังสามารถกักเก็บน้ำได้มากขึ้นจากเดิม ส่งผลให้คนในพื้นที่สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปีแม้ในฤดูแล้ง ส่งเสริมการเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลาทั้งปลาเล็ก – ปลาใหญ่มากขึ้น ประชาชนในพื้นที่สามารถสร้างอาชีพและทำกินเพียงพอต่อการดำรงชีพ อีกทั้งยังสร้างระบบนิเวศทางธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์มากขึ้นอีกด้วย

4. การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการต่อผลการดำเนินงานโครงการ

ผลการติดตามและประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.686 ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการโครงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะเป็นโครงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมนี้ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ตลอด ทั้งประชาชนได้รับทราบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโครงการอย่างเพียงพอและทั่วถึง

สรุปได้ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ ร่วมติดตามประเมินผลอันส่งผลถึงประชาชนในชุมชนทุกรูปแบบในพื้นที่ดำเนินงานประชาชนเป็นจุดสำคัญที่สุดทำให้ระดับผลการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 78.60

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการติดตามและประเมินผลโครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 โดยได้เลือกลงพื้นที่อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการขุดลอกลำห้วยมีความพึงพอใจมากทำให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรในช่วงภาวะฝนทิ้งช่วง สามารถกักเก็บน้ำได้มากขึ้นจากเดิมและยังช่วยป้องกันน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนน้ำหลากเพราะการขุดลอกจะช่วยให้การไหลของน้ำดีขึ้น ระบบนิเวศทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ขึ้น ส่งผลถึงการขยายพันธุ์ปลาทั้งปลาเล็ก – ปลาใหญ่ ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถสร้างอาชีพ และทำกินเพียงพอต่อการดำรงชีพ และยังเป็นการเรียนรู้วิธีการปลูกพืชตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยแก้ปัญหาในครัวเรือนได้ เป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน จากการขุดลอกลำห้วยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เกิดจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ที่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการแหล่งน้ำสาธารณะ สำหรับไว้อุปโภค บริโภค จากผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ และหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมดำเนินการ เพราะการมีส่วนร่วมนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่องค์กรชุมชน จนถึงการพัฒนาระดับประเทศต้องใช้มิติของภาคประชาชนในการจัดการ และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ ผลจากการร่วมกันคิดร่วมกันทำนำไปสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าต้องงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์มีความพึงพอใจจากโครงการขุดลอกลำห้วยในครั้งนี้ การลงทุนในลักษณะที่ต้องการจะประเมินหาว่าทำให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้นหรือไม่เช่นนี้ เป็นการวิเคราะห์หาผลตอบแทนในมุมมองของความคุ้มค่าทางการเงินอาจจะมองไม่เห็นมากเพราะเมื่อคิดในด้านความคุ้มค่าทางการเงินแล้ว อาจจะปรากฏว่าให้ผลตอบแทนทางการเงินไม่มาก แต่ในมุมมองของการเพิ่มมูลค่าของกิจการโครงการลงทุนดังกล่าวถือว่าคุ้มค่า เพราะทำให้ประชาชนอาจทำการปลูกผัก เลี้ยงกบ เลี้ยงปลาไว้กินในครัวเรือนเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นของเกษตรกร เพื่อที่จะมีการเรียนรู้ต่อยอดอาชีพและพัฒนาด้านการเกษตรได้หลากหลายปรับเปลี่ยน

วิธีการดำเนินชีวิตในปัจจุบันถ้าคนในชุมชน/หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง คนในชุมชนได้เรียนรู้ ปฏิบัติ ด้านการทำเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้าน/ชุมชนหรือผลประโยชน์จะก่อเกิดต่อสังคมชุมชนมากกว่า

การติดตามและประเมินผลโครงการขุดลอกลำห้วยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ตามแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรได้ต่อยอดจากการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการขุดลอกลำห้วยให้โดยการขุดเศษขยะ เศษไม้ วัชพืชในแหล่งน้ำที่ขวางทางเดินน้ำภายในลำห้วยขึ้น ประชาชนสามารถสูบน้ำขึ้นมาใช้ในพื้นที่การเกษตรของตนได้ ทำให้มีแหล่งน้ำใช้เพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค ทำการเกษตร ปลูกพืชผักสวนครัวช่วงฤดูแล้ง หรือจะเป็นฤดูฝน ไม่เป็นอุปสรรคในการทำการเกษตรของเกษตรกรการดำเนินงานดังกล่าว ทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้เข้ามาบูรณาการร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งมีอาชีพเกษตรเป็นส่วนมาก ทำงานร่วมกับภาครัฐ จัดหางบประมาณมาให้เกษตรกรและเกษตรกรนำผลการดำเนินงานดังกล่าวมาต่อยอด ประชาชนได้รับประโยชน์มีชีวิตการเป็นอยู่ดีขึ้นเป็นพื้นฐานการพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะจากการติดตามและประเมินผล

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลจากการติดตามและประเมินผลโครงการประชาชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ยังต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ เอกชน ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งประชาชนมีความต้องการมากที่สุด ในแต่ละพื้นที่ทั้งจังหวัดยังประสบปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำเกษตร ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์

1.2 หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงและเป็นเจ้าของพื้นที่ ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดการปรับปรุง บริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับประชาชนมีความเหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายในครัวเรือนอีกทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการในครั้งต่อไป

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการผ่านมาแล้วเป็นระยะเวลา 1-2 ปี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในหลายๆ ด้าน เพื่อจะได้รับทราบปัญหาความต้องการ การวิเคราะห์ การวางแผน การแก้ปัญหา การปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นต่อไป

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2549 มาตรา 17 และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2562 มาตรา 45 กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จึงมีภารกิจสำคัญในการให้บริการประชาชนให้มีบริการสาธารณะ ที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นและประเทศชาติโดยรวมมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะ ตลอดจนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ของท้องถิ่นให้มีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น ซึ่งการปฏิบัติตามภารกิจดังกล่าวในแต่ละปีองค์การบริหารส่วน จังหวัดขอนแก่น ได้รับการร้องขอจากประชาชนในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น และส่วนราชการอื่น เพื่อให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการขาดแคลนน้ำ เพื่อใช้อุปโภค บริโภค และปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน จึงได้มีนโยบายจัดหาแหล่งน้ำโดยการชุดลอกให้กับประชาชน เกษตรกร เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งที่ผ่านมามีนโยบายในการช่วยเหลือดูแลเกษตรกรและประชาชนส่วนใหญ่ ของประเทศ เพื่อให้มีทางเลือกการประกอบอาชีพเสริม เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น การประกอบอาชีพตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุข ของคนในระดับครัวเรือนท้องถิ่นและประเทศชาติ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์แก่ประชาชน และองค์การ ภาครัฐมากที่สุด ซึ่งตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2561 หมวด 6 ข้อ 29 กำหนดให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในเขตจังหวัดขอนแก่น (พ.ศ. 2566 - 2570) ในยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น **ยุทธศาสตร์ที่ 5** การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางการพัฒนาเพื่อ 1) สนับสนุน ส่งเสริม พื้นฟู รักษาและป่าต้นน้ำลำธาร 2) พัฒนา ปรับปรุง และฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำให้เพียงพอต่อการเกษตร อุปโภคและบริโภค 3) สนับสนุนและพัฒนา ประสิทธิภาพการจัดการขยะแบบครบวงจรและน้ำเสียชุมชนแบบมีส่วนร่วม 4) เสริมสร้างศักยภาพและขีด ความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนตามความเหมาะสม แต่ละพื้นที่ 5) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) สนับสนุน ส่งเสริมการใช้พลังงานทางเลือก **กลยุทธ์ที่ 4** การเสริมสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ พื้นที่และเมือง **แผนงาน** การเกษตร

ดังนั้นเพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานโครงการว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด มีความคุ้มค่าประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ สามารถดำรงชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเกิดความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้ และเพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคของการดำเนินการโครงการ อีกทั้งผู้บริหารยังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ตัดสินใจในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ ส่วนแผนงานและงบประมาณ ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล จึงจะดำเนินการติดตามประเมินผลรายงานการติดตามและประเมินผลโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

1.2 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล

- 1.2.1 เพื่อทราบถึงผลสำเร็จความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการ
- 1.2.2 เพื่อต้องการทราบถึงความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569
- 1.2.3 เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคของการดำเนินโครงการ และให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงสำหรับผู้บริหารในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในครั้งต่อไป

1.3 ขอบเขตการติดตามและประเมินผล

กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำชุมชน ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ที่ได้ดำเนินการโครงการ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.4.1 ทราบถึงระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินการโครงการ
- 1.4.2 ทราบถึงความคุ้มค่าประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ
- 1.4.3 ทราบปัญหา อุปสรรค ผลการดำเนินงานโครงการ
- 1.4.4 ผลของการติดตามและประเมินผลโครงการ จะเป็นข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปใช้ในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นต่อไป

1.5 นิยามศัพท์

- 1.5.1 ประชากร หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ที่ได้ดำเนินการโครงการที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการนี้เท่านั้น
- 1.5.2 การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาตนเอง ร่วมให้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญ ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
- 1.5.3 ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจของประชาชนจากการรับบริการ ความพึงพอใจจากการได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย หรือความคาดหวัง หรือความต้องการ

1.5.4 การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาแบ่งชี้ให้ทราบถึงจุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบแล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้น เพื่อการดำเนินงานต่อไปหรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้น

1.5.5 ความคุ้มค่า หมายถึง การดำเนินการกิจของภาครัฐเพื่อให้ได้ผลผลิต ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและมีผลประโยชน์ที่สมดุลกับทรัพยากรที่ใช้ ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งผลสำเร็จที่พึงประสงค์ และผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชนและสังคม ทั้งที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้และไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้

1.5.6 เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เป็นกรอบแนวคิด ซึ่งมุ่งให้ทุกคนสามารถพึ่งพาตัวเองได้ รวมถึงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น จนเกิดความยั่งยืน คำว่า พอเพียง คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง โดยตั้งอยู่บนหลักสำคัญสามประการ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

การติดตามและประเมินผลโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ในครั้งนี้ ได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการติดตามและประเมินผลโครงการดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่า
- 2.7 ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

2.1.1 ความหมายของความพึงพอใจ

โดยทั่วไปหากกล่าวถึง ความพึงพอใจ มักจะศึกษาในสองมิติ คือ มิติความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) และมิติความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Service Satisfaction) ในการศึกษาความพึงพอใจครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังนี้

Fitger and Durund (1980) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะ (Public Service Satisfaction) ว่าเป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของหน่วยงานการปกครองท้องถิ่น โดยมีพื้นฐานเกิดจากการรับรู้ (Perceptions) ถึงการส่งมอบการบริการที่แท้จริงและประเมินผลจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับเกณฑ์ (Criteria) ที่แต่ละบุคคลตั้งไว้ รวมทั้งการตัดสินใจ (Judgement) ของบุคคลนั้นด้วยการประเมินผลสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ

1. ด้านอัตวิสัย (Subjective) ซึ่งเกิดจากการรับรู้ถึงการส่งมอบการบริการ
2. ด้านวัตถุวิสัย (Objective) ซึ่งเกิดจากการได้รับปริมาณและคุณภาพของการบริการ

Gerson (1993) ได้อธิบายความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ คือความรู้สึกสมหวังหรือเกินความคาดหวังเมื่อบุคคลได้รับบริการ โดยมีการประเมินหรือให้คะแนนระดับคุณภาพบริการ และระดับความพึงพอใจเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพยายามปรับปรุงงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ ในโอกาสต่อไป ประโยชน์ของการประเมินความพึงพอใจมี 5 ประการ ได้แก่

1. ทำให้คุณภาพการบริการของหน่วยงานดีขึ้น
2. ทำให้หน่วยงานรู้ถึงขีดความสามารถหรือขีดมาตรฐานที่ดีที่สุดของการทำงาน
3. ทำให้ผู้ปฏิบัติงานรับรู้ถึงผลงาน
4. ทำให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพและความพึงพอใจของผู้รับบริการ

5. ผลักดันให้ผู้ปฏิบัติงานตั้งใจปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

สุรศักดิ์ นาถวิล (2544 : 15) อธิบายความพึงพอใจว่า เป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งใด โดยแต่ละบุคคลมีประสบการณ์การรับรู้ การเรียนที่แตกต่างกัน ทำให้มีความรู้สึกต่อการบริการในด้านคุณภาพตามความต้องการและความคาดหวังที่แตกต่างกัน ซึ่งความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่าง ระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริง

ศรัทธา วุฒิพงษ์ (2542 : 12) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจพอสรุปได้ว่าเป็น ความรู้สึกที่ดีที่ชอบของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ และจะแสดงออกทางพฤติกรรมโดยการพอใจสิ่งใดแล้วก็อยากเข้าร่วมทั้งกายและจิตใจ

จุมล สัตยาภรณ์ (2542 : 9) กล่าวว่า ให้ความหมายของความพึงพอใจเป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกด้านทัศนคติซึ่งไม่จำเป็นต้องแสดงหรืออธิบายเชิงเหตุผลเสมอไปก็ได้แต่เป็นเพียงปฏิกิริยาด้านความรู้สึกต่อสิ่งเร้าโดยบ่งบอกทิศทางว่าเป็นไปในลักษณะทิศทางบวกทิศทางลบหรือไม่มีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้านั้น

สรุปความพึงพอใจจากแนวคิดข้างต้นซึ่งเป็นความพึงพอใจจากการบริการทั้งองค์การของรัฐและเอกชนในเรื่องต่างๆ ดังนี้ผู้ศึกษาจึงสรุปความพึงพอใจต่อการให้บริการคือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความพึงพอใจจากการได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือความคาดหวังของตนหรือความต้องการของตนเอง ซึ่งในการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) จะประกอบไปด้วยผู้ให้บริการ (Man) การจัดการ (Management) การตอบสนองความต้องการของลูกค้า (Customer) ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการบริการคือความรวดเร็วไวเหมือนมนุษย์มีความต้องการอาจเป็นทางสรีระเช่นความหิวเมื่อเขาได้รับประทานอาหารทันทีด้วยบริการที่รวดเร็วทำให้ความทุกข์จากความหิวความกระวนกระวายหมดไปความทุกข์ที่เราจะมีก็เปลี่ยนเป็นความสุขแทนที่ส่วนความพึงพอใจ ทางด้านจิตใจเช่นการร้องขอความช่วยเหลือและได้รับการช่วยเหลือโดยเร็วผู้ร้องขอจะมีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามที่ตนเองคาดหวังไว้ในเวลาอันรวดเร็วความพร้อมเรื่องเวลาอุปกรณ์สถานที่ หรือบุคคลที่องค์การได้จัดไว้ให้มีเท่าที่ในการตอบสนองความต้องการและนโยบายขององค์กรสามารถกำหนดนโยบายได้ตรงกับความต้องการของลูกค้าด้วยความเป็นธรรมในการให้บริการที่เท่าเทียมกันตามลำดับก่อนหลังเมื่อลูกค้ามาติดต่อมีปริมาณมากเป็นปัจจัยหนึ่งของความพึงพอใจแต่ปัจจัยที่สำคัญ ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ของบริการคือคน (Man) ซึ่งเป็นผู้เสนอและสนองความต้องการให้ลูกค้าได้ตรงความต้องการด้วยใจจริงและพร้อมที่จะให้บริการแก่ลูกค้าด้วยความเต็มใจ (Service Mind)

2.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ

Millet (1954) ได้กล่าวถึงหลักการบริการว่าให้พิจารณาใน 5 ประการด้วยกัน คือ

1. การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน (Sati factory Service) คือ การบริการที่มีความยุติธรรมและเสมอภาค
2. การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา (Timely Service) คือ การให้บริการตามความเร่งด่วน
3. การให้บริการอย่างเพียงพอ (AmPLY Service) คือ ความต้องการเพียงพอในสถานที่บุคลากร วัสดุอุปกรณ์

4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous Service) คือการให้บริการอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะบรรลุผล

5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive Service) คือ การพัฒนาการบริการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพให้มีความก้าวหน้าไปเรื่อยๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2539 : 38-40) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการที่สำคัญมีดังนี้

1. สถานที่บริการ การเข้าถึงการบริการได้สะดวก เมื่อประชาชนมีความต้องการย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการบริการ ท่าเล ที่ตั้ง การกระจายสถานที่บริการให้ทั่วถึงเพื่อสะดวกแก่ประชาชนจึงเป็นเรื่องสำคัญ

2. การส่งเสริมแนะนำการบริการ ความพึงพอใจของผู้รับบริการเกิดขึ้นได้จากการได้ยินข้อมูลข่าวสาร หรือบุคคลอื่นที่กล่าวถึงคุณภาพของการบริการไปในทางบวก ซึ่งตรงกับความน่าเชื่อถือที่มีก็จะมีความรู้สึกดีกับการบริการดังกล่าว อันเป็นแรงจูงใจผลักดันให้มีความต้องการบริการตามมาได้

3. ผู้ให้บริการ ผู้บริหารการบริการ และผู้ปฏิบัติการบริการ ล้วนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานบริการ ให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจทั้งสิ้น ผู้บริหารการบริการที่วางนโยบายการบริการโดยคำนึงถึงความสำคัญของประชาชนเป็นหลัก ย่อมสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจได้ง่ายเช่นเดียวกับผู้ปฏิบัติงานหรือพนักงานบริการที่ตระหนักถึงประชาชนเป็นสำคัญ แสดงพฤติกรรมบริการและสนองบริการที่ลูกค้าต้องการความสนใจ เอาใจใส่อย่างเต็มที่ ด้วยจิตสำนึกของการบริการ

4. สภาพแวดล้อมของการบริการ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของลูกค้า ลูกค้ามักชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการ เกี่ยวข้องกับการออกแบบของอาคารสถานที่ ความสวยงามของการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และการให้สีสันทัน การจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน ตลอดจนการออกแบบวัสดุ เครื่องใช้งานบริการ จดหมาย ของจดหมาย เป็นต้น

5. กระบวนการบริการ วิธีการนำเสนอบริการในกระบวนการบริการ เป็นส่วนสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน ประสิทธิภาพของการจัดระบบการบริการส่งผลให้การปฏิบัติงานบริการแก่ลูกค้ามีความคล่องตัวและสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพ

มณีวรรณ ต้นไทย (2533 : 66-69) ได้อธิบายถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการในด้านต่างๆดังนี้

1. ด้านความสะดวกที่ได้รับ
2. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
3. ด้านคุณภาพของการบริการ
4. ด้านระยะเวลาของการบริการ
5. ด้านข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ

2.1.3 การประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการ

สารอส ไชยสมบัติ (2534 : 15) ได้กล่าวถึงการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการว่าต้องพิจารณาถึงลักษณะของการให้บริการของหน่วยงาน ประกอบกับระดับความรู้สึกของผู้รับบริการในมิติต่างๆ ของแต่ละบุคคล ดังนั้นการประเมินความพึงพอใจอาจทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถาม โดยการขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการประเมินให้แสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มที่กำหนดคำตอบให้เลือกตอบหรือคำตอบอิสระ โดยเป็นคำถามที่อธิบายถึงความพึงพอใจในด้านต่างๆ

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่ต้องอาศัยเทคนิคของผู้สัมภาษณ์ที่จะตั้งใจให้ผู้สัมภาษณ์ตอบคำถามให้ตรงกับข้อเท็จจริง

3. การสังเกต โดยวิธีการสังเกตจากพฤติกรรมของผู้รับบริการตั้งแต่ ก่อนรับบริการ ขณะรับบริการ และหลังจากรับบริการ

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ดังนี้

Chambers dictionary ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมดังนี้ (Coyne, 1996)

1. การมีส่วนร่วมรับผิดชอบ (to have a share) หรือการเข้าไปมีส่วนร่วม (take part in)
2. การมีส่วนร่วมในการกระทำ (the act of participation)
3. การเข้าร่วมในสิ่งที่มีอารมณ์สนใจ (to engage the emotional interest of)

Brownlea (1987) อ้างถึงใน Coyne (1996) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง หรือการได้รับอนุญาตให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในการบริการหรือประเมินผลการบริการ หรือการเป็นผู้ให้คำปรึกษา หรือเป็นผู้ขอคำปรึกษาในประเด็นปัญหาต่าง

Cahii (1996) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำหรือในสถานการณ์และการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกับผู้อื่น

อภิศักดิ์ ไผ่ทองคำ (2539) ได้ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม(Group situation) ซึ่งผลของการที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการ (Contribution) ให้บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น รวมทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบของกลุ่มดังกล่าว

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนไม่ว่าจะเป็นบุคคล หรือกลุ่มบุคคล เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำที่มีผลกระทบต่อนตนเองหรือชุมชน

นิคม สุวรรณทา (2542, หน้า 29) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีผลประโยชน์ร่วมกันจากการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์โดยตรง

หรือโดยอ้อมก็ตาม ได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมทำและร่วมแก้ไขทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

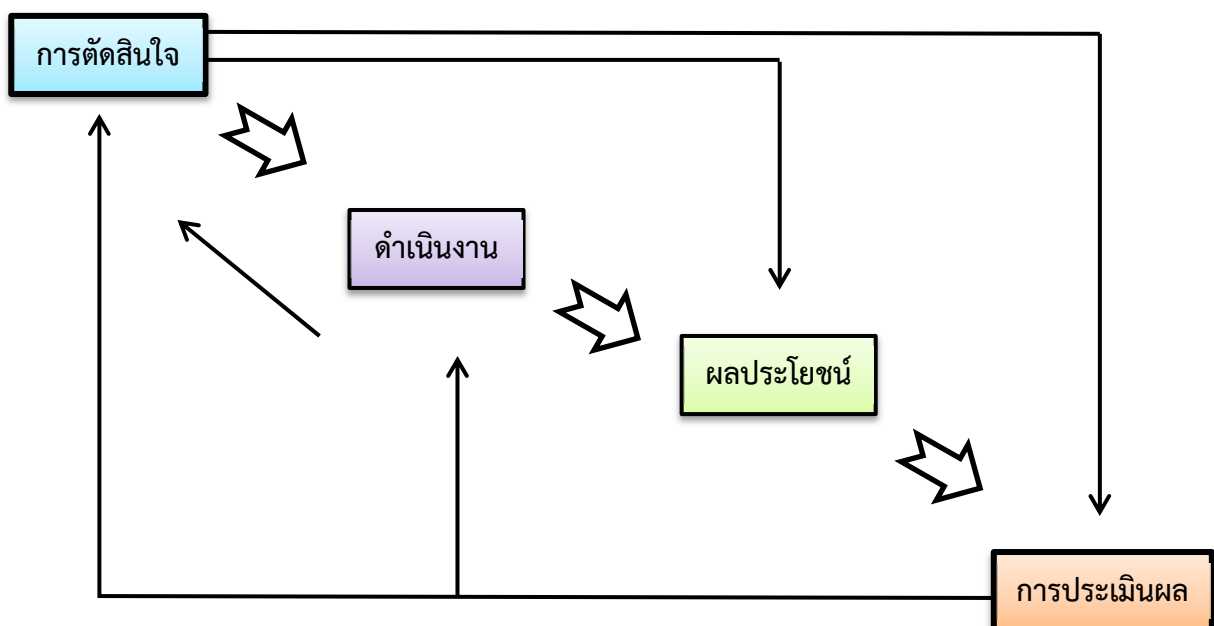
เข็มเพชร แก่นสา (2543, หน้า 39) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการพัฒนาหรือประกอบกิจการใดๆ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ โดยให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ในขั้นตอนของกิจกรรม นับตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหา กำหนดจุดประสงค์ วางแผนร่วมปฏิบัติงาน จนถึงขั้นประเมินผล พยายามสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนว่ากิจกรรมที่กระทำอยู่นั้น เป็นผลงานที่พวกเขาต้องรับผิดชอบ กรณีที่กิจกรรมมีกลุ่มผลประโยชน์หลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องพยายามดึงตัวแทนของกลุ่มให้มาปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายยอมรับผลที่ตามมาของกิจกรรมนั้น

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531, หน้า 101) กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าเป็นการเข้าร่วมอย่างแข็งขันและเต็มที่ของกลุ่มบุคคล ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเป็นเครื่องประกันว่า สิ่งที่มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการมากที่สุดนั้นจะได้รับการตอบสนองและทำให้ความเป็นไปได้มากขึ้นกว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับประโยชน์เสมอกันไป

จากความคิดของนักวิชาการที่ให้ความหมายของคำว่า การมีส่วนร่วมที่กล่าวไว้ข้างต้น อาจพอสรุปได้อย่างกว้างๆว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การได้รับการกระตุ้นจิตใจ หรือสร้างความสนใจ ชักจูงให้เกิดความรู้สึกอยากที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมใจ ในการคิด ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบต่อการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้กับกลุ่ม หมู่ คณะ องค์กรหรือสังคม ที่ตนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์หรือเป็นสมาชิกอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

2.2.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Shadid and orher (1982) ได้ให้ความเห็นในการมีส่วนร่วมของประชาชนจากแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภาพที่ 1 วงจรของการมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) กำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) องค์ประกอบการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครทำประโยชน์ให้โครงการได้บ้าง และจำทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีการใด จะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครทำประโยชน์ให้โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีการใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ในโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในเชิงบวก และผลที่เกิดขึ้นในเชิงลบเป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่ต้องสังเกตคือ ความเห็น (views) ความชอบ (preference) และความคาดหวัง (expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆได้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2537: 188) ได้จำแนกรูปแบบของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 3 ประการตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

- 1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Inclusive organization) เช่น การรวมกลุ่มของเยาวชนกลุ่มต่างๆ
- 2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางสังคม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (Representative organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม หรือชุมชนกรรมการหมู่บ้าน
- 3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนประชาชน (Non representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ทุกเวลา

สรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วมก็คือ การที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ร่วมคิด ร่วมวางแผนร่วมจัดการร่วมดำเนินการ และร่วมตัดสินใจในกิจกรรมนั้นๆ ให้บรรลุเป้าหมายตลอดจนร่วมติดตามการประเมินผลงานด้วย

2.2.3 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ (2549) ได้แบ่งแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน (Public) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนที่เป็น บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการพัฒนา ช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ตั้งแต่ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับและก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย ดังนี้

1) การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชนมีความตระหนัก การรับรู้การยอมรับในสิทธิหน้าที่และส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่ายโดยภาครัฐนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ ว่ากิจการที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐ” ที่ตนเท่านั้นมีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นสาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมกระทำหรือตรวจสอบ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้ เช่นนี้ ก็ต้องเผชิญกับสถานะที่อาจเกิดข้อขัดแย้งกับประชาชนกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมได้ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิและหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่นต่างก็มีสิทธิหน้าที่ และส่วนร่วมเสมอกันตามหลักการเท่าเทียมกัน ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องยอมรับการ “ประสานประโยชน์” มิฉะนั้นความแตกต่างในผลประโยชน์และจุดยืนจะนำไปสู่ความขัดแย้ง และความรุนแรงในที่สุด

2) ทัศนคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐและภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนกล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้งบุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วมจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชน และต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงาน กับประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงใจต่อประชาชน ในขณะเดียวกันภาคประชาชนเองก็ควรมีท่าทีที่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี ระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นหากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและต่อกันแล้ว ความร่วมมือ “ประชารัฐ” ก็จะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

3) การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทนจะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้นมีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้งควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่างๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร การตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่น เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มที่เป็นตัวแทนจะต้องมีความน่าเชื่อถือจากกลุ่มทั้งหลายหรือผู้มีส่วนได้เสียและมีปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องตระหนักถึง คือ สมาชิกที่เป็นตัวแทนต้องมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

4) ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือ ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) ในองค์กรโดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้น ต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรมและเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้าง ความเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันละกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือไว้วางใจอาจทำได้คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร

การดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน รวมทั้งต้องมีการติดต่อระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอบ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจ การร่วมมือซึ่งกันและกัน

5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็น ความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกมาอย่างหลากหลายกลุ่มลึกและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและตรงกับความต้องการ มากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูล ข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้ว มักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย บางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนา เอกชน ดังนั้นประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและ องค์กรเหล่านั้น

6) ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วมในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนร่วมกันหาทางออกสำหรับการแก้ไข ปัญหาต่างๆ ในทางสันติเป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคม ซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกัน ในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมโดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือ การที่ประชาชนสามารถที่จะ ร่วมมือกัน ลดความขัดแย้ง สร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ ทุกฝ่ายแม้ว่าอาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกัน โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธี เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

7) การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) องค์การการมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันภายในองค์กร คือ จะต้องจัดกิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็น ของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two Ways Communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง กันซึ่งจะนำไปสู่การลดอคติที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นระหว่างผู้ที่เข้าร่วมสิ่งเหล่านี้จำเป็นว่าเป็นกลไก ที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นหรือกรณีที่มีความขัดแย้ง เกิดขึ้นแล้วก็จะเป็กลไกที่ช่วยบรรเทา ความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมี ส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่ นำเสนอหรือนโยบายรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุกคน

8) ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมาย ในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความ

มุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจนจะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็นเอกภาพในการดำเนินกิจกรรมและความเข้มแข็ง ขององค์กร นอกจากนี้การมีส่วนร่วมต้องมีกิจกรรมเป้าหมายในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของ กิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ รวมทั้งขั้นตอน ของกิจกรรมจะต้องระบุไว้ในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอนและประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

9) การประเมินผล (Appraisal) ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็น ขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารในการบริหาร ทรัพยากรบุคคลให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรมโปร่งใสและจัด ทศนคติส่วนตัวออกได้มากที่สุด ถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมือได้อย่างได้ผลและเกิดประโยชน์ ในทำนองเดียวกัน การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กรย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรได้ เช่นเดียวกัน ซึ่งผลของกระบวนการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอน การวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance Appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุม ร่วมติดตาม ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษาโครงการและ กิจกรรมที่จัดทำ ไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

10) ความโปร่งใส (Transparency) ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรการมีส่วนร่วมให้มีความ โปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสดูตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจ สำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการลดการทุจริต และข้อผิดพลาดของนโยบาย แผน โครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีประกอบด้วย ความไว้วางใจการ เปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูล และกระบวนการตรวจสอบ

11) ความเป็นอิสระ (Independence) องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กรมีอิสระทางความคิด การที่สมาชิก มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจจะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันซึ่งหลักการ และเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่ง คือ ความเป็นอิสระ หรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่ เข้าร่วม การบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคาม การระดม และการว่าจ้าง ไม่ถือเป็นการมีส่วนร่วม

12) ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) องค์กรการมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาส ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิด ประสพการณ์ การเรียนรู้ใหม่ความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาค ประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของ การมีส่วนร่วมด้วยการให้ความรู้ และการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้งมี การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็น ตัวกำหนดที่สำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนอย่างต่อเนื่องจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม รวมทั้งจะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน และสังคม

13) เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชน ในลักษณะเครือข่ายคือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกันมาผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์ในเชิงการทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการ แผนงานที่จะต้องอาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำกิจกรรมร่วมมือกันหลายองค์กรซึ่งเครือข่ายความร่วมมือจะต้องเกิดขึ้นจากวิสัยทัศน์ของสมาชิก ผู้บริหาร และบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้นจำเป็นต้องให้มีตัวแทนของประชาชนมาพบปะ พูดคุย เพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน ดังนั้นเครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรการมีส่วนร่วมกับสมาชิก ประชาชน และกลุ่ม/องค์กรต่างๆในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในแนวราบขององค์กรการมีส่วนร่วมและชุมชน รวมทั้งเป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการทำงานของคนในชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของคนและปัญหาส่วนรวมในชุมชน ซึ่งการดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด กล่าวสรุปได้ว่าแนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นจะต้องเริ่มต้นด้วยการสร้างสำนึกเพื่อให้ภาครัฐและประชาชนรับรู้ปัญหาประกอบกับการสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน หลังจากนั้นสรรหาตัวแทนของแต่ละกลุ่มเพื่อจะได้ประสานประโยชน์ให้ลงตัวแล้วสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจและมีความจริงใจในการเข้าร่วมสามารถทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้แล้วสร้างฉันทามติร่วมกัน แต่ภายในองค์กรจะต้องสร้างให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในองค์กร การทำกิจกรรมใดๆ จะต้องกำหนดความประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมให้ชัดเจน และต้องมีระบบประเมินผลจากกระบวนการของการมีส่วนร่วมทั้งหมด ปรับปรุงกลไกการทำงานให้เกิดความโปร่งใส มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ที่สำคัญต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เมื่อทำงานภายในองค์กรประสบผลสำเร็จแล้วก็ต้องมองหาพันธมิตรสร้างเครือข่ายเพื่อผนึกกำลังร่วมกัน ทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน

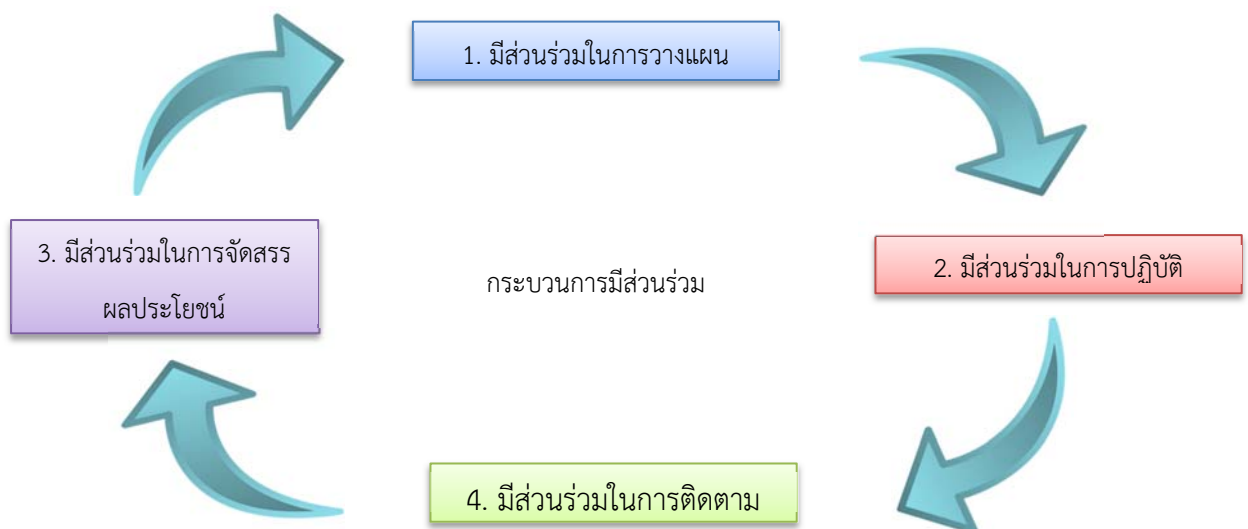
2.2.4 เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

ประกอบด้วย 3 ประการคือ

1. การมีอิสรภาพในการเข้าร่วม หมายถึง มีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้เข้าร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม
2. มีความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม
3. ผู้เข้าร่วมต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรม อาทิมีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ นั้นแสดงว่าจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพให้พวกเขาสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมี 3 ด้าน คือ

1. ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้บุคคลเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆจะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
2. ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่บุคคลจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
3. ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้บุคคลเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐานโดยแท้จริงนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมอาจจะไม่สามารถกระทำได้ในทุกประเด็น ดังนั้นจึงมีแนวทางทั่วไปบางประการเกี่ยวกับประเด็นที่ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมได้แก่

1. การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ
2. การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น
3. การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม
4. การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว
5. ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

แผนภาพที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ และการตัดสินใจ

ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์หรือผลของกิจกรรมหรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของบุคคลจึงมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคมขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นในการพิจารณาแต่มีเงื่อนไขพื้นฐานในการมีส่วนร่วมว่าต้องมีอิสรภาพ ความเสมอภาคและความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายต้องมีกิจกรรมเป้าหมายและต้องมีกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดการมีส่วนร่วมเป็นการกระจายโอกาสให้บุคคลมีส่วนร่วมและการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากบุคคล

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น

2.3.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้หลายความหมายซึ่งส่วนใหญ่จะมีหลักการสำคัญที่คล้ายกันดังนี้

ประยัต หงษ์ทองคำ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากระบบการกระจายอำนาจปกครอง (Decentralization) จากส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่น เพื่อวัตถุประสงค์ในอันที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำเนินกิจกรรมต่างๆในการปกครองท้องถิ่นตนเอง เพื่อสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539) อ้างอิงมาจาก Daniel Wit (1967) การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเป็นบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตามหลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้วรัฐบาลของท้องถิ่นก็ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้นการบริหารการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเองอันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลางโดยองค์กรนั้นมีได้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลางแต่มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นของตน

ประทาน คงฤทธิศึกษากร (2535) ได้ให้ความหมายว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐและโดยนัยนี้จะต้องก่อการทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้นๆองค์กรนี้จัดตั้งและถูกควบคุมโดยรัฐบาลแต่ก็มีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเอง

จากนิยามต่างๆ ข้างต้นสามารถสรุปหลักการปกครองท้องถิ่นได้ในสาระสำคัญดังนี้

1. การปกครองของชุมชนหนึ่งซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากร หรือขนาดของพื้นที่เช่น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยจัดเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ตามเหตุผลดังกล่าว

2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมกล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควรเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากมีอำนาจมากเกินไปไม่มีขอบเขตหน่วยการ

ปกครองท้องถิ่นนั้นก็จะกลายสภาพเป็นรัฐอธิปไตยเองเป็นผลเสียต่อความมั่นคงของรัฐบาล อำนาจของท้องถิ่นนี้มีขอบเขตที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะความเจริญและความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นสำคัญรวมทั้งนโยบายของรัฐบาลในการพิจารณาการกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นระดับใดจึงจะเหมาะสม

3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมาย (Legal Rights) ที่จะดำเนินการปกครองตนเองสิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

3.1 หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสุขาภิบาล เป็นต้น

3.2 สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่นคือ อำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ

4. เมืองครุฑที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์การที่จำเป็นของท้องถิ่น จัดแบ่งเป็นสองฝ่ายคือ องค์การฝ่ายบริหารและองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น การปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลจะมีคณะเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร และสภาเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติหรือในแบบกรุงเทพมหานครจะมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นฝ่ายบริหารสภากรุงเทพมหานครจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น (ชวงค์ ฉายะบุตร : 2539)

2.3.2 ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องกระจายอำนาจลงไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามกฎหมายรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กล่าวอ้างข้างต้นการปกครองท้องถิ่นจึงมีความสำคัญยิ่งดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เหมือนกับโรงเรียนฝึกหัดประชาธิปไตยเพราะผู้ซึ่งเป็นนักการเมืองระดับท้องถิ่นจะต้องมีการรณรงค์หาเสียง จะต้องมีการเสนอนโยบาย จะต้องมีการอภิปรายถกเถียงกันในสภาท้องถิ่นโดยมีลักษณะใกล้เคียงกับสภาระดับชาติเป็นแต่ข้อบ่งชี้เล็กน้อยเมื่อเป็นเช่นนี้จึงเป็นสถานที่ฝึกความรู้และฝึกทักษะทางการเมืองไปในตัวซึ่งถ้าคนจำนวนไม่น้อยได้มีโอกาสทำการฝึกหัดด้วยการปฏิบัติดังกล่าวก็เหมือนกับเป็นการพัฒนานักการเมืองเพื่อการเตรียมพร้อมต่อการรับผิดชอบในระดับชาติต่อไป

2. การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนรู้จักท้องถิ่นการปกครองตนเอง (Self-Government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตยประการหนึ่งก็คือ การปกครองตนเองมิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบียดเบียนโดยเป็นการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองซึ่งผู้บริหารท้องถิ่น นอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้วผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วย วิธีทางประชาธิปไตยซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกมองเห็นความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่นและมีส่วนรับรู้ถึงปัญหาและแก้ไขปัญหาท้องถิ่นของตน

3. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลซึ่งเป็นหลักสำคัญของการกระจายอำนาจเนื่องจากภารกิจของรัฐบาลมีอยู่อย่างกว้างขวางนับวันจะขยายเพิ่มขึ้นขณะที่แต่ละท้องถิ่นย่อมมีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันประชาชนจึงเป็นผู้มีความเหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้นมาก

ที่สุดและกิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นไม่เกี่ยวกับท้องถิ่นอื่น ๆ และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อประเทศ โดยส่วนรวมจึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนท้องถิ่นดำเนินการดังกล่าวเอง ทั้งนี้การแบ่งเบาภาระดังกล่าวทำให้รัฐบาลมีเวลาที่จะดำเนินการในเรื่องที่สำคัญๆหรือกิจการใหญ่ๆระดับชาติอันเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวมและมีความคล่องตัวในการดำเนินงานของรัฐบาลจะมีมากขึ้น

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพเนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าทางสภาพภูมิศาสตร์ทรัพยากรประชาชนความต้องการและปัญหาย่อมต่างกันออกไปผู้ที่ให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ถูกจุดและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดีก็คือองค์กรปกครองท้องถิ่น

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองและการบริหารของประเทศในอนาคตผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมืองการเลือกตั้งการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่น ย่อมเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของตนและยังฝึกฝนทักษะทางการบริหารงานในท้องถิ่นอีกด้วย

6. การปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักการกระจายอำนาจทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2562)

กล่าวโดยสรุปความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแบ่งออกเป็นสองด้านคือ ด้านการเมืองการปกครองและด้านการบริหาร กล่าวคือในด้านการเมืองการปกครองนั้นเป็นการปูพื้นฐานการปกครองระบอบประชาธิปไตยและเรียนรู้การปกครองตนเองส่วนด้านการบริหารนั้นเป็นการแบ่งเบาภาระรัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่นได้หาทางสนองแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยกลไกการบริหารต่างๆ ทั้งในแง่ของการบริหารงานบุคคลการงบประมาณและการจัดการ เป็นต้น การปกครองตนเองในรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นในกรอบของการกระจายอำนาจ ย่อมจะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยซึ่งจะเป็นฐานสำคัญของการเมืองระดับชาติโดยรวมถ้าหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นครอบคลุมทั่วประเทศสามารถทำหน้าที่ได้อย่างสัมฤทธิ์ผลจนเกิดการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตยย่อมจะช่วยสร้างความเข้าใจและความรู้ให้แก่ประชาชนในระดับรากหญ้าพร้อมทั้งการฝึกทักษะกับผู้ที่เป็นผู้บริหาร และผู้ทำงานในสถานิติบัญญัติของท้องถิ่นก็หมายความว่า ความรู้ทางการเมืองทักษะทางการเมืองและประสบการณ์ในการทำงานภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมจะหลอมกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นทั่วประเทศและนี่คือตัวแปรที่สำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปกครองตนเองและยังเป็นการสร้างความเป็นประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนผ่านเรียนรู้โดยการฝึกการลงมือกระทำด้วยตนเอง

2.3.3 วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 26) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่า ในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่างๆอาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆก็สามารถมีรายได้มีเงินงบประมาณของ

ตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบาเช่นนี้เป็นภาระทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2) เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวอาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้นจึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

3) เพื่อความประหยัดโดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วยการจัดตั้งหน่วยปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมากและแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4) เพื่อให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะเป็นโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหารหรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็น

โกวิท พวงงาม (2559 : 31) ได้กล่าววัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

- 1) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลทั้งทางด้านเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ
- 2) เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
- 3) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

2.3.4 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

ระบบการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการคือ (อุทัย หิรัญโต ,2523: 22)

1) สถานะตามกฎหมาย (Legal status) หมายความว่าหากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

2) พื้นที่และระดับ (Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการเช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำคัญในการปกครองตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับคือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่จากการศึกษาขององค์การสหประชาชาติโดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวิทยาการศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนัก กิจการสังคม (Bureau of Social Affair)

ได้ให้ความเห็นว่าหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คนแต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วยเช่นประสิทธิภาพในการบริหารรายได้และบุคลากร เป็นต้น

3) การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

4) องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลแห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอนมีอำนาจในการกำหนดนโยบายออกกฎข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

5) การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนโดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

6) อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลางและไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

7) งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

8) การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยส่วนรวมโดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ได้หมายความว่ามีความมีอิสระที่ที่เดียวคงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้นเพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป (อนันต์ อนันต์กุล อ้างใน ชูวงศ์ ฉายบุตร, 2539 : 31) รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแลอยู่

องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้นนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของ Jacques Moreau (อ้างใน ชาญชัย แสงศักดิ์, 2542) ได้กล่าวว่า องค์การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการได้แก่

- 1) มีพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจน
- 2) มีสถานะเป็นนิติบุคคลมหาชน
- 3) มีองค์กรเป็นของตนเอง
- 4) มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนเอง
- 5) มีการกำกับดูแลจากรัฐการปกครองท้องถิ่นกำหนดขึ้นบนพื้นฐานหลักการกระจายอำนาจและอุดมการณ์

ประชาธิปไตยซึ่งมุ่งเปิดโอกาสและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่นที่เน้นการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้ง มีองค์กรหรือสถาบันที่จำเป็นในการปกครองตนเองและสำคัญก็คือ ประชาชนในท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวางนอกจากนี้

คณะกรรมการปรับปรุงระบบการบริหารการปกครองท้องถิ่น โดยนายชวน หลีกภัย นายรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าว ตามคำสั่งที่ 262/2535 เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2535 เพื่อศึกษาระบบการบริหารปกครองท้องถิ่นของไทยที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันในทุกรูปแบบหาแนวทางและข้อเสนอในการปรับปรุงโครงสร้างอำนาจหน้าที่การคลังและงบประมาณ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกับหน่วยการปกครองท้องถิ่น โดยกล่าวถึงองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

- 1) เป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และทบวงการเมือง
- 2) มีสภาและผู้บริหารระดับท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งตามหลักการที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- 3) มีอิสระในการปกครองตนเอง
- 4) มีเขตการปกครองที่ชัดเจนและเหมาะสม
- 5) มีงบประมาณรายได้เป็นของตนเองอย่างเพียงพอ
- 6) มีบุคลากรปฏิบัติงานของตนเอง
- 7) มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมต่อการให้บริการ
- 8) มีอำนาจออกข้อบังคับเป็นกฎหมายของท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแม่บท
- 9) มีความสัมพันธ์กับส่วนกลางในฐานะเป็นหน่วยงานระดับรองของรัฐ

องค์ประกอบของการเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ หลายประการ (Mongtagu, 1984; Wit, 1967; โกวิท พวงงาม, 2550 ; ประทาน คงฤทธิศึกษากร, 2535 ; วิชุกร นาคธน, 2549) ได้แก่ ประการแรก การมีรัฐบาลท้องถิ่นทำหน้าที่ในด้านการบริหารจัดการภายในหน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งรัฐบาลดังกล่าวถือเป็นตัวแทนประชาชนในการใช้อำนาจบริหารเพื่อกำหนดนโยบายสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนหรือเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ซึ่งหลักการสำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยก็คือ ผู้บริหารท้องถิ่นควรมาจากการเลือกตั้งด้วยวิธีการทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้บทบาทของรัฐบาลท้องถิ่นจึงย่อมมีลักษณะคล้ายคลึงกับรัฐบาลกลาง หากแต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารได้อย่างเท่าเทียมเพราะหลักการปกครองท้องถิ่นมุ่งให้รัฐบาลท้องถิ่นมีภารกิจตามแต่ที่กฎหมายระบุไว้เท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วแล้วแต่เป็นพันธกิจที่สามารถทำได้เองในเขตพื้นที่ท้องถิ่นนั้นอีกทั้งโดยมากรัฐบาลท้องถิ่นยังจำเป็นต้องพึ่งพิงรัฐบาลกลางให้เข้ามาช่วยสนับสนุนในเรื่องที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ประการที่สอง การมีพื้นที่รับผิดชอบที่มีขอบเขตชัดเจนโดยรัฐบาลท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจหน้าที่ได้โดยอิสระตามกรอบการกระจายอำนาจของรัฐบาลกลางพื้นที่ดังกล่าวอาจเป็นได้ทั้งพื้นที่ในเขต เมืองที่มีความเจริญทางวัตถุสูงและ/หรือพื้นที่ในเขตชนบทก็ได้ ซึ่งการจัดตั้งเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใดเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

โกวิท พวงงาม (2550 : 21) สรุปให้เห็นว่าการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการโดยพิจารณาให้มีเกณฑ์ทั่วไปดังนี้

- 1) เกณฑ์จำนวนประชากร โดยทั่วไปจะมีเกณฑ์ขั้นต่ำของจำนวนประชากรที่จะจัดตั้งการปกครองท้องถิ่นแต่ละรูปแบบขึ้นมา ซึ่งจะไม่มีกำหนดโดยยึดหลักว่า การปกครองท้องถิ่นรูปแบบที่จะ

จัดตั้งขึ้นมาควรมีขีดความสามารถในการให้บริการได้ทั่วถึงและมีคุณภาพได้มาตรฐานแก่ประชาชนในท้องถิ่นนั้น

2) เกณฑ์ลักษณะพื้นที่เช่นเดียวกับจำนวนประชากร ถ้าเป็นชุมชนเมืองจะเป็นพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและหนาแน่น มักจะมีการจัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีโครงสร้างองค์กรที่มีการจำแนกแจกแจงสูงและหรือมีการจัดโครงสร้างแบบสองชั้นเช่น ในเขตนครหลวงมักมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่เข้ามารับผิดชอบในภาพรวมและมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับรองลงไปรับผิดชอบเขตพื้นที่ย่อยๆ สำหรับในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนอาศัยกันอยู่กระจัดกระจาย การจัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะไม่มี ความสลับซับซ้อนมากและมักจะมีโครงสร้างแบบชั้นเดียว

3) เกณฑ์รายได้เป็นเกณฑ์ที่มีความสำคัญเพราะจะเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ความเป็นอิสระในการปกครองตนเองและความสามารถในการให้บริการแก่ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบด้วย ซึ่งรายได้ของท้องถิ่นที่จัดเก็บได้เองควรเป็นรายได้หลักของท้องถิ่นและมีจำนวนเพียงพอที่จะนำมาใช้ในการบริหารงานท้องถิ่น โดยที่พึงพึงเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางน้อยที่สุด

4) เจตนารมณ์และความเห็นของประชาชน เป็นเครื่องบ่งบอกถึงความพร้อมในส่วน of ประชาชนที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น โดยการจัดตั้งหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้เป็นไปตามหลักความเป็น อิสระในการปกครองตนเองของประชาชนในท้องถิ่นเมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์ดังกล่าว การจัดตั้งพื้นที่หนึ่งๆ ให้เป็นเขตในการปกครองตนเองจึงย่อมที่จะสามารถกระทำได้โดยทั่วไป อย่างไรก็ตามข้อสังเกตประการหนึ่งว่า ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อความมั่นคงเช่น บริเวณแนวชายแดนนั้นสมควรจัดตั้งให้เป็นเขตปกครองตนเองให้เกิดความอิสระมาก/น้อยเพียงใด ตลอดจนขอบเขตอำนาจของของรัฐบาลท้องถิ่นในการบริหารจัดการควรจะเป็นไปในลักษณะใดจึงจะสามารถสร้างสมดุลระหว่างสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการปกครองตนเองกับการรักษาความมั่นคงของรัฐบาลกลาง ประการที่สาม การมีประชาชนอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่นั้นๆ ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งโดยตรงและทางอ้อมประกอบนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นบ้างแล้วว่าจำนวนประชากรนั้นมีผลอย่างยิ่งต่อการก่อตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกรูปแบบการปกครองเช่น ในพื้นที่ที่มีประชาชนไม่มากนักก็อาจเลือกรูปแบบคณะกรรมการมาเป็นโครงสร้างการปกครองท้องถิ่นเพราะมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการสูงกว่าแบบเน้นกลไกการทำงานของสภาท้องถิ่นที่มุ่งการตรวจสอบและถ่วงการใช้ อำนาจของฝ่ายบริหารมิให้น้อยลง ขณะเดียวกันย่อมพบว่าการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญมากขึ้นในการพัฒนาทางการเมืองทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่น ซึ่งโดยเนื้อหาของหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนต้องได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการให้สามารถใช้สิทธิทางการเมืองได้ในหลายมิติเช่น การแสดงความคิดเห็นของประชาชน การเข้าชื่อถอดถอนนักการเมือง การชุมนุมประท้วงอย่างสันติ เป็นต้น ดังถือเป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมนอกเหนือจากการขีดเส้นไว้แค่เพียงการใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงถือเป็นกุญแจที่สำคัญต่อการเปิดประตูการพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น

ตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการภายในท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสิทธิประโยชน์ความต้องการ และความจำเป็นของประชาชนในท้องถิ่นเป็นที่ตั้ง ประการที่สุทธทำย การมีฐานะเป็นองค์กรนิติบุคคลที่มีอำนาจอิสระ (autonomy) ในการบริหารจัดการที่มีได้อำนาจอธิปไตยแต่อย่างใด หากแต่ยังคงมีอำนาจที่อยู่ในกำกับของรัฐ ซึ่งอำนาจดังกล่าวนี้ถือเป็นอำนาจเพียงบางส่วนที่รัฐบาลกลางได้กระจายมาให้ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งๆสามารถทำนิติกรรมสัญญากับองค์กรอื่นๆได้ อันเป็นการเพิ่มความคล่องตัวในการใช้อำนาจในการบริหารจัดการซึ่งอำนาจในมิตินี้ยังครอบคลุมถึงการจัดการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำและดำเนินงบประมาณรายรับ-รายจ่ายขององค์กร จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจึงสรุปองค์ประกอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้อง ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆมีอย่างน้อย 4 ประการได้แก่ การมีรัฐบาลท้องถิ่น การมีพื้นที่อาณาบริเวณที่ชัดเจน การมีประชากรในพื้นที่และการมีองค์กรนิติบุคคลที่มาจากกระจายอำนาจของรัฐบาลกลาง โดยองค์ประกอบทั้ง 4 ประการจะเป็นตัวกำหนดความรับผิดชอบและโครงสร้างในการบริหารจัดการการควบคุมและบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นต่อไป

2.4 บทบาท อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

2.4.1 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

กรอบนโยบายของพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2562 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด คือ มาตรา 45 องค์การบริหารส่วนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังต่อไปนี้

- 1) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
- 2) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- 3) สนับสนุนสภาพาบาลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
- 4) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพาบาลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
- 5) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาพาบาลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
- 6) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498

เฉพาะภายในเขตสภาพาบาล

(6/1) ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนในการดูแลการจราจร และการรักษาความสงบเรียบร้อย

- 7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(7 ทวิ) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

(7 ตรี) จัดการ ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษา รวมทั้งการจัดการหรือสนับสนุนการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก

8) จัดทำกิจการใดๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการท้องถิ่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

9) จัดทำกิจกรรมอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคอาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45/1 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา 46 องค์การบริหารส่วนจังหวัด อาจจัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่น หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่น ที่อยู่นอกเขตจังหวัดได้ เมื่อได้รับความยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่นอื่น หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

2.4.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มีดังนี้

มาตรา 17 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

2) การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาท้องถิ่น

3) การประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

4) การแบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

5) การคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6) การจัดการศึกษา

7) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน

8) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการพัฒนาท้องถิ่น

9) การส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม

10) การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม

11) การกำจัดขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลรวม

12) การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ

- 13) การจัดการและดูแลสถานีขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ
- 14) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- 15) การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน และการทำการไม่ว่าจะดำเนินการเองหรือร่วมกับบุคคลอื่น หรือจากสหการ
- 16) การสร้างและบำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- 17) การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง
- 18) การส่งเสริมการกีฬา จารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
- 19) การจัดให้มีโรงพยาบาลจังหวัด การรักษาพยาบาล การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ
- 20) การจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ และหอจดหมายเหตุ
- 21) การขนส่งมวลชน และการวิศวกรรมจราจร
- 22) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 23) จัดให้มีระบบรักษาความสงบเรียบร้อยในจังหวัด
- 24) จัดทำกิจกรรมใดอันเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการ หรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด
- 25) สนับสนุนหรือช่วยเหลือส่วนราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
- 26) การให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น
- 27) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส
- 28) จัดทำการใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
- 29) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

จะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นองค์กรปกครองที่ใหญ่ ที่ต้องดูแลและพัฒนาท้องถิ่นทั้งจังหวัดในทุกๆ ด้าน ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอันจะทำให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดครอบคลุมและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

2.4.3 โครงสร้างและอัตรากำลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

แผนภาพที่ 3 โครงสร้างและอัตรากำลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

2.5. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

2.5.1 ความหมายของการประเมินโครงการ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการไว้หลายท่านสรุปได้ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 : 117) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการและสารสนเทศในการตัดสินใจสัมฤทธิ์ของโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการบริหารงานเชิงระบบจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เมื่อดำเนินงานโครงการสิ้นสุดแล้วต้องมีการประเมินโครงการ

สมคิด พรหมจ้อย (2544 : 48) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการและสารสนเทศในการตัดสินใจสัมฤทธิ์ของโครงการ

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2546 : 93) กล่าวว่า การประเมิน คือการหาแนวทางตัดสินใจการค้นหาลำโพงโครงการได้ดำเนินการไปแล้วสิ่งใดที่ควรดำเนินการต่อไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการและศึกษาว่าระหว่างดำเนินการนั้นมีปัญหาใดบ้าง ที่ควรปรับปรุงเพื่อบรรลุเป้าหมายของโครงการ

พิสนุ พองศรี (2550 : 4) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมิน เป็นกระบวนการตัดสินใจของคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยนำเอาสารสนเทศหรือผลจากการค้นคว้าเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

จากความหมายของการประเมินโครงการดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การประเมินโครงการเป็นผลจากการวัดผลที่เกิดขึ้นจากผลของการปฏิบัติงานจริง เพื่อเอาผลนั้นไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ อันจะทำให้ทราบว่าการปฏิบัติงานตามแผน หรือโครงการ บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2.5.2 ประเภทของการประเมินโครงการ

การแบ่งประเภทการประเมินโครงการคงมิใช่เป็นการกำหนดเกณฑ์เด็ดขาดแต่จำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์หลายชนิดมาจำแนกประเภทเช่น ใช้เวลา วัตถุประสงค์ วิธีการและรูปแบบการประเมินมาบ่งบอกถึงประเภทของการประเมิน ซึ่งในที่นี้อาจจำแนกการประเมินโครงการออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1. การประเมินโครงการก่อนดำเนินการ (Preliminary Evaluation) เป็นการศึกษาระเมินความเป็นไปได้ (Feasibility Study) ก่อนที่เริ่มโครงการใดๆ โดยอาจทำการศึกษาถึงประสิทธิภาพของปัจจัยป้อนความเหมาะสมของกระบวนการที่คาดว่าจะนำมาใช้ในการบริหารจัดการโครงการ ปัญหา อุปสรรค ความเสี่ยงของโครงการ ตลอดจนผลลัพธ์ หรือประสิทธิผลที่คาดว่าจะได้รับในขณะเดียวกันก็อาจจะศึกษาผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ เช่น (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (มปป.) เอกสารประกอบการสอนระดับบัณฑิตศึกษา เรื่องแนวคิดการประเมินโครงการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ดังนี้

การประเมินผลกระทบด้านสังคม(Social Impact Assessment-SIA)

การประเมินผลกระทบด้านนิเวศ(Ecological Impact Assessment-EIA)

การประเมินผลกระทบด้านการเมือง(Political Impact Assessment-PIA)

การประเมินผลกระทบด้านเทคโนโลยี(Technological Impact Assessment-TIA)

การประเมินผลกระทบด้านประชากร (Population Impact Assessment-PIA)

การประเมินผลกระทบด้านนโยบาย (Policy Impact Assessment-POIA)

การประเมินผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Impact Assessment)

การประเมินโครงการก่อนการดำเนินการนี้มีประโยชน์สำหรับนักลงทุน เพื่อศึกษาดูว่าก่อนลงมือโครงการใดๆจะเกิดความคุ้มค่าแก่การลงทุน(Cost effectiveness) หรือจะเกิดผลกระทบต่อระบบสิ่งแวดล้อมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประชากร เทคโนโลยี และระดับนโยบายหรือไม่ หากได้ทำการศึกษารอบคอบแล้วอาจจะได้ผลการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะได้เกิดประโยชน์หรือโทษอย่างไร ปัญหาอุปสรรค เป็นอย่างไร เพื่อผู้เป็นเจ้าของโครงการจะได้ตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะเลิกโครงการหรือปรับปรุงองค์ประกอบ และกระบวนการบริหารจัดการโครงการเพียงใดเพื่อให้เกิดผลดี

2. การประเมินระหว่างดำเนินการโครงการ (Formative evaluation) เป็นการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงเป็นสำคัญซึ่งมักจะใช้ประเมินผลระหว่างแผนหรือระหว่างพัฒนาโครงการผลที่ได้จาก Formative evaluation นั้นจะช่วยตั้งวัตถุประสงค์ของโครงการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่แท้จริง นอกจากนั้นFormative evaluation อาจใช้ในระหว่างดำเนินโครงการจะช่วยตรวจสอบว่าโครงการได้ดำเนินไปตามแผนของโครงการอย่างไร อาจเรียกชื่อเฉพาะว่า Implementation evaluation หรือ Formative evaluation อาจตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการว่าดำเนินได้ผลเพียงไร เรียกว่า Progress evaluation โดยทั่วไปแล้ว Formative evaluation อาจใช้ประเมินสิ่งต่อไปนี้

1. ทบทวนแผนของโครงการ
2. การสร้างแผนของโครงการ
3. การพัฒนาแบบสอบถาม (Questionnaire) หรือรายการ (Check list) สำหรับรวบรวมข้อมูลตามเรื่องที่ต้องการ
4. การคัดเลือกวิธีการวัดผลที่เหมาะสม
5. การกำหนดตารางเวลาการประเมินผลให้สอดคล้องกับการดำเนินโครงการ
6. การเตรียมข้อมูลที่จะเป็นข่าวสารสำหรับการรายงานและเสนอแนะสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ

7. การแนะนำแนวทางปรับปรุง การแก้ปัญหา และการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติของโครงการ

3. การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือประเมินผลผลิต (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลรวมสรุป มักจะใช้ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการสำหรับโครงการที่มีการดำเนินระยะยาวก็อาจใช้ Summative Evaluation ในการสรุปย่อความระยะยาวต่างๆ ข้อมูลที่ได้จากระยะต่างๆจะช่วยให้มีการประเมินสรุปรวมนั้น ส่วนใหญ่จะรวบรวมจากผลของ Formative evaluation เป็น Summative Evaluation ซึ่งผลสรุปที่ได้จะนำไปสู่การรายงาน ว่า โครงการได้บรรลุเป้าหมาย (Goals) หรือไม่อย่างไร ตลอดจนการรายงานถึงสถานภาพของโครงการว่าประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวเพียงไรมีปัญหาหรืออุปสรรคใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุงข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้ผู้บริหารโครงการสามารถนำไปสู่การตัดสินใจว่าโครงการนั้นควรดำเนินการต่อหรือยกเลิก

4. การประเมินประสิทธิภาพ การประเมินโครงการโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่ผ่านมายังจำกัดอยู่แต่เพียงการประเมินผลผลิต โดยมุ่งที่จะทราบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ให้บริการหรือผู้ให้ทุนในการยุติหรือขยายโครงการแต่ในปัจจุบันนักประเมินและผู้บริหารโครงการได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินประสิทธิภาพของโครงการด้วย โดยถือว่าเป็นประเภทของการประเมินที่จำเป็นสำหรับโครงการบริการทั่วไป เพราะจะช่วยเสริมให้โครงการเหล่านั้นสามารถดำเนินการอย่างสอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาท้องถิ่นหรือโครงการที่เป็นตัวกำหนดเกณฑ์สำคัญสำหรับประกันโครงการขนาดใหญ่ระดับชาติที่จะไม่ต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยไม่จำเป็นการดำเนินโครงการบริการสังคมนั้นจะไม่มุ่งแต่เพียงความสำเร็จของโครงการเท่านั้น แต่จะต้องให้คําค่าในเชิงของประสิทธิภาพด้วยโดยปกติการประเมินประสิทธิภาพของโครงการมักจะเริ่มจากคำถามต่างๆกันเช่น

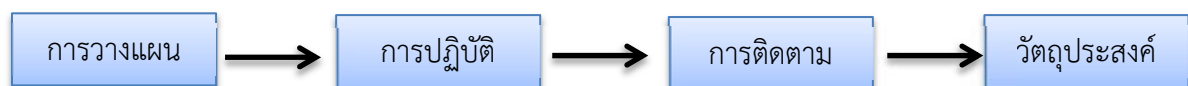
1. ความสำเร็จของโครงการนั้นๆเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายแล้วมีความเหมาะสมหรือไม่
2. ผลผลิตของโครงการเกิดจากปัจจัยที่ลงทุนไปหรือไม่
3. โครงการนี้มีผลผลิตสูงกว่าโครงการอื่นๆ เมื่อลงทุนเท่ากันหรือไม่ และเพราะเหตุใด

(เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี (2546) การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ พิมพ์ครั้งที่ 3 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

2.5.3 การบริหารโครงการ

การบริหารงานให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องดำเนินการทั้ง 2 อย่างคือ วางแผนที่ดี มีระบบ และดำเนินการบริหารโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโครงการ ผู้ประเมินจึงศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการบริหารโครงการ ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2550 : 32- 34) ได้กล่าวถึงการบริหารโครงการ หมายถึง กระบวนการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Implementation) การติดตามและการประเมินผล (Evaluation) ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการบริหารโครงการ

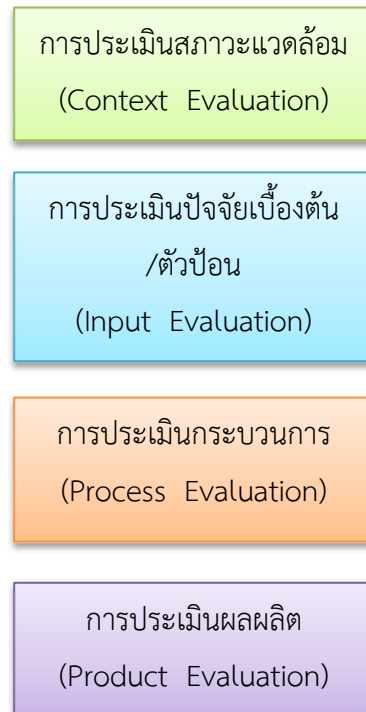
แผนภาพที่ 4 ภาพแสดงการบริหารโครงการ

2.5.4 รูปแบบการประเมินโครงการ

2.5.4.1 แนวคิดและโมเดลชิปในการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Srufflebeam's CIPP Model)

ในปี ค.ศ. 1971 สตัฟเฟิลบีมและคณะได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่มชื่อ “Educational Evaluation and decision Making” หนังสือเล่มนี้ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาของไทยเพราะได้ให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผลการศึกษาได้อย่างน่าสนใจ

และทันสมัยด้วยนอกจากนั้นสตีฟเฟิลปัมก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่าท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมินจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบันเรียกว่า CIPP Model

แผนภาพที่ 5 CIPP Model

รูปแบบการประเมินแบบซีป (CIPP Model) เป็นการประเมินภาพรวมของโครงการ ตั้งแต่บริบทปัจจัยป้อนกระบวนการและผลผลิต (Context, Input, Process and product) โดยจะใช้วิธีการสร้างเกณฑ์และประสิทธิภาพของโครงการ ทั้งภาพรวมหรือรายปัจจัยเป็นสำคัญ ซึ่งพออธิบายได้ดังนี้การประเมินด้านบริบท หรือประเมินเนื้อความ (context Evaluation) เป็นการศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการได้แก่ บริบทของสภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ ปัญหา แหล่งทุน สภาพความผันผวนทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ตลอดจนแนวโน้มการก่อตัวของปัญหาที่อาจจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินโครงการ เป็นต้น

การประเมินปัจจัยป้อน (Input Evaluation) เพื่อค้นหาประสิทธิภาพขององค์ประกอบที่นำมาเป็นปัจจัยป้อนซึ่งในด้านการท่องเที่ยวอาจจะจำแนกเป็นบุคคลสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ศักยภาพการบริหารงาน ซึ่งแต่ละปัจจัยก็ยังจำแนกย่อยออกไปอีกเช่น บุคคล อาจพิจารณาเป็น เพศ อายุ มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความพึงพอใจ ความคาดหวัง ทักษะ ศักยภาพ ความสามารถ ประสบการณ์ ความรู้ คุณวุฒิทางการศึกษา ถิ่นที่อยู่และลักษณะกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการศึกษาต่อจากการประเมินบริบทและปัจจัยป้อนว่ากระบวนการเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เป็นการศึกษาค้นหาข้อบกพร่องจุดอ่อนหรือ

จุดแข็งของกระบวนการบริหารจัดการโครงการที่จะนำโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการตรวจสอบประสิทธิผลของโครงการ โดยเฉพาะความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับผลลัพธ์ที่ได้แล้วนำเกณฑ์ที่กำหนดไว้ไปตัดสินเกณฑ์มาตรฐานนั้นอาจจะกำหนดขึ้นเองหรืออาศัยเกณฑ์ที่บุคคลหรือหน่วยงานอื่นกำหนดไว้ก็ได้

2.5.4.2 แนวความคิดและแบบจำลองของ R.W. Tyler

R.W. Tyler เป็นนักประเมินรุ่นแรกๆ ในปี ค.ศ. 1930 และเป็นผู้ที่เริ่มต้นบุกเบิกแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการ เขามีความเห็นที่ว่า “การประเมินคือการเปรียบเทียบพฤติกรรมเฉพาะอย่าง (performance) กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่วางไว้” โดยมีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนรัดกุมและจำเพาะเจาะจงแล้วจะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง จากคำจำกัดความของการประเมินดังกล่าวแล้วนี้จะเห็นได้ว่ามีแนวความคิดเห็นว่า โครงการจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น แนวความคิดในลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า “แบบจำลองที่ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model or Objective) เรียกว่า Tyler’s Goal Attainment Model ซึ่งต่อมาปี 1950 ได้มีรูปแบบ มาใช้เป็นกระบวนการตัดสินการบรรลุวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ทำการประเมิน (R.W. Tyler.1950) เรียกว่า “Triple Ps Model” ดังนี้

P-Philosophy & Purpose -ปรัชญา/จุดมุ่งหมาย

P-Process -กระบวนการ

P-Product -ผลผลิต

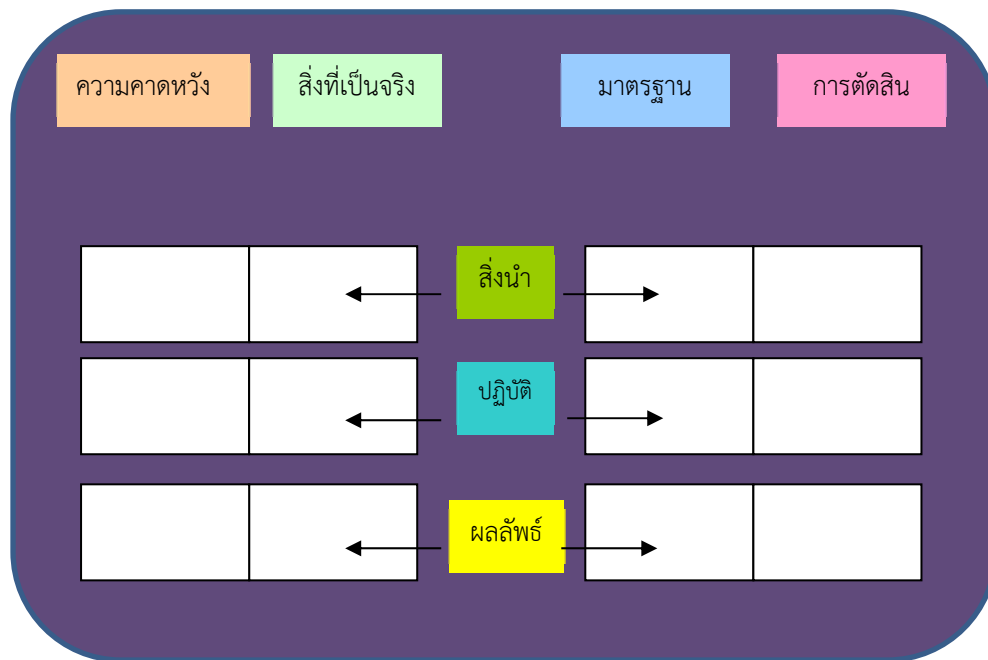
ในการประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการทางการศึกษาได้โดยการประเมินความสัมพันธ์ของทั้ง 3 ว่าปรัชญา/จุดมุ่งหมายของโครงการมีความสัมพันธ์กับกระบวนการและผลผลิตหรือไม่ ถ้าประเมินเป็นส่วนๆก็จะประเมินในด้านประสิทธิภาพของปรัชญา/จุดมุ่งหมายและกระบวนการประเมินประสิทธิภาพของผลผลิตว่าตรงกับปรัชญา/จุดมุ่งหมายหรือไม่ มีประสิทธิภาพเพียงใด เป็นต้น

2.5.4.3 แนวความคิดของ Robert E. Stake ในการประเมิน

แนวความคิดของ Robert E. Stake นั้น คำนึงถึงความต้องการสารสนเทศที่แตกต่างกันของบุคคลหลายๆฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการในการประเมินโครงการผู้เกี่ยวข้องคนหนึ่งอาจต้องการทราบเกี่ยวกับความแน่นอนและสอดคล้องในการวัดเพื่อการประเมินนั้นๆ ในขณะที่ผู้เกี่ยวข้องคนอื่นอาจต้องการทราบทิศทางการดำเนินงานของโครงการหรือผู้ใช้ผลผลิตของโครงการอาจมีความต้องการอีกรูปหนึ่ง สำหรับนักวิจัยอาจต้องการสารสนเทศที่แตกต่างไปจากผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เพราะการประเมินนั้นเพื่อที่จะรู้เรื่องราวต่างๆของโครงการอย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อนำมาประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

ดังนั้นการประเมินโครงการจึงต้องมีการบรรยายเกี่ยวกับโครงการอย่างละเอียดเพื่อให้ครอบคลุมถึงสารสนเทศที่จะต้องสนองความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อจะนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้น จึงเสนอรูปแบบของการประเมินโครงการอย่างมีระบบโดยการบรรยายและตัดสินใจคุณค่าเกี่ยวกับ

โครงการตามหลักการของโครงการนั้นๆ ได้ตั้งชื่อแบบจำลองในการประเมินผลของเขาว่าแบบจำลองการสนับสนุน (Countenance Model) ดังแสดงในแผนภูมิ

แผนภาพที่ 6 Stake's Countenance Model

จากแผนภูมิข้างต้นจะเห็นได้ว่า Stake ได้เน้นว่า การประเมินโครงการจะต้องมี 2 ส่วน คือ การบรรยาย (Descriptive) และการตัดสินคุณค่า (Judgment)

ในภาคการบรรยายนั้น ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ประเมินจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้ได้มากที่สุดประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. เป้าหมายหรือความคาดหวัง (Goals or Intents) เป้าหมายที่ครอบคลุมนโยบายทั้งหมดสำหรับการประเมินการศึกษาไม่ควรจะสนใจเป้าหมายเฉพาะในแง่พฤติกรรมของผู้เรียนเพียงอย่างเดียว ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ด้วยความคาดหวังนี้ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1.1 สิ่งนำ (Antecedence) เป็นสภาพที่มีอยู่ก่อน ซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับผลของการเรียนการสอน

1.2 ปฏิบัติการ (Transactions) เป็นผลสำเร็จของการจัดกระทำงานเป็นองค์ประกอบของขบวนการเรียนการสอน

1.3 ผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นผลของโปรแกรมทางการศึกษา

2. สิ่งที่เป็นจริงหรือสังเกตได้ (Observations) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสภาพความเป็นจริงมีส่วนประกอบ 3 ส่วนเช่นกันคือ สิ่งนำปฏิบัติการและผลลัพธ์ความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เห็นจริง มิได้เป็นตัวชี้บ่งว่าข้อมูลที่เราได้มีความเที่ยงหรือความตรง แต่เป็นเพียงสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ตั้งใจไว้ได้เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

ในภาคการตัดสินใจคุณค่าเป็นส่วนที่จะตัดสินว่า โครงการประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด นักประเมินต้องพยายามศึกษาว่า มาตรฐานอะไรบ้างที่เหมาะสมในการที่จะนำมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจโดยทั่วไป เกณฑ์ที่ใช้มี 2 ชนิดคือ

1. เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criterion) เป็นเกณฑ์ที่เราตั้งไว้ อาจเกิดขึ้นก่อนโดยมีความเป็นอิสระจากพฤติกรรมของกลุ่ม

2. เกณฑ์สัมพัทธ์ (Relative Criterion) เป็นเกณฑ์ที่ได้มาจากพฤติกรรมของกลุ่มถ้าผู้ประเมินไม่สามารถหามาตรฐานที่จะนำมาเปรียบเทียบได้ก็ต้องพยายามหาโครงการอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบเพื่อช่วยในการตัดสินใจ แบบจำลองนี้มุ่งเน้นความสอดคล้องและความสมเหตุสมผลของเมตริกบรรยายและเมตริกตัดสินคุณค่าสำหรับความสอดคล้องนั้น มี 2 ลักษณะคือ

2.1. Contingence เป็นความสอดคล้องเชิงเหตุผล จะพิจารณาความสัมพันธ์ในแนวตั้งตามของStake

2.2. Congruence เป็นความสอดคล้องที่ปรากฏขึ้นจริงหรือเป็นความสอดคล้องในเชิงประจักษ์ (empirical) พิจารณาความสัมพันธ์ในแนวนอนตามของStake ข้อดีสำหรับรูปแบบของการประเมินของStake คือเสนอวิธีการประเมินเป็นระบบเพื่อจัดเตรียมข้อมูลเชิงบรรยายและตัดสินคุณค่ามีมาตรฐานในการประเมินปรากฏชัดเจนแต่มีข้อจำกัดคือ เซลล์บางเซลล์ของเมตริกมีความคาบเกี่ยวกันและความแตกต่างระหว่างเซลล์ไม่ชัดเจนซึ่งอาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งภายในโครงการได้

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินความคุ้มค่า

การประเมินความคุ้มค่า หมายถึง การประเมินการดำเนินงานของภาครัฐเพื่อให้ได้ผลผลิตผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ และมีผลประโยชน์ที่สมดุลกับทรัพยากรที่ใช้ ทั้งนี้ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจเป็นได้ทั้งผลสำเร็จที่พึงประสงค์ และผลกระทบในทางลบที่เกิดขึ้นแก่ประชาชน สังคม ทั้งที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้และไม่สามารถคำนวณเป็นเงินได้การประเมินความคุ้มค่าให้ความสำคัญกับการประเมินใน 3 มิติ ได้แก่

1. ประสิทธิภาพ หมายถึง การประเมินความเหมาะสมสอดคล้องของการใช้ทรัพยากรและกระบวนการ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิตตามวัตถุประสงค์ โดยพิจารณาจากผลผลิตเทียบกับต้นทุนทั้งหมด การจัดหาทรัพยากรที่ได้มาตรฐานมีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมรวมทั้งมีกระบวนการทำงานที่ประหยัดทรัพยากรประกอบด้วยตัวชี้วัด 2 ด้าน ได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิตและการประหยัดโดยประสิทธิภาพการผลิตจะวัดจากประสิทธิภาพ การดำเนินงานโดยรวม การปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน ระบบการจัดการและการปฏิบัติงานและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

2. ประสิทธิภาพ เป็นการประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการปฏิบัติการกิจโดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจากการปฏิบัติการกิจว่ามีความสอดคล้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และผลที่คาดว่าจะได้รับที่กำหนดไว้ก่อนดำเนินการหรือไม่ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัด 3 ด้าน ได้แก่ การบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติการกิจความพึงพอใจและคุณภาพการให้บริการ

3. ผลกระทบ หมายถึง ผลอันสืบเนื่องจากการปฏิบัติการกิจ ทั้งที่คาดหวังหรือตั้งใจและไม่ได้คาดหวัง ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างและภายหลังการปฏิบัติการกิจ ที่อาจกระทบต่อการพัฒนาในมิติอื่นหรือการปฏิบัติการกิจของหน่วยงานอื่น หรือประชาชนทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มอื่น ทั้งในและนอกพื้นที่ครอบคลุมถึงผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมทั้งผลกระทบด้านบวกและลบในมิติที่สามารถประเมินในรูปตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงผลกระทบในกรณีที่ไม่ได้ดำเนินงานตามภารกิจของภาครัฐด้วย

ตัวชี้วัดในการประเมินความคุ้มค่า

1. การประเมินประสิทธิภาพตัวชี้วัด ได้แก่ ต้นทุนต่อหน่วย สัดส่วนผลผลิตต่อทรัพยากรและสัดส่วนค่าใช้จ่ายจริงต่อค่าใช้จ่ายตามแผน
2. การประเมินประสิทธิผลตัวชี้วัด จะวัดจากระดับความสำเร็จในการบรรลุวัตถุประสงค์/เป้าหมาย ระดับความพึงพอใจของผู้ใช้ประโยชน์และคุณภาพการให้บริการ
3. การประเมินผลกระทบตัวชี้วัด จะวัดจากสะท้อนการปฏิบัติการกิจว่ามีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม มากน้อยเพียงใด

การลงทุนโครงการเพื่อประเมินความคุ้มค่าในการประเมินต้นทุนของโครงการเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินความคุ้มค่านั้นผู้ประเมินจำเป็นต้องมีความเข้าใจโดยถูกต้องเพื่อมิให้การประเมินโครงการเกิดความผิดพลาดโดยประเด็นที่เกี่ยวข้องในการประเมิน ประกอบด้วย

1. ต้นทุนของโครงการคือ ต้นทุนการลงทุนที่คิดลดในแต่ละปีตลอดวัฏจักรโครงการ
2. วิธีการประเมินและประมาณการต้นทุนของโครงการลงทุนจะถูกต้องหรือไม่อยู่กับการประมาณการระยะเวลาของการดำเนินงานโครงการให้ถูกต้อง ซึ่งอาจจะพิจารณาจากอายุการใช้งานหรือช่วงเวลาที่เกิดผลผลิตของโครงการจะเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมักจะเป็นระยะปานกลางถึงระยะยาว นอกจากนี้วิธีนี้ในบางโครงการอาจจะคำนวณระยะเวลาในการประเมินต้นทุนโครงการจากวันเริ่มโครงการจนถึงวันที่คาดว่าจะมีการชำระบัญชีของสินทรัพย์หรือหนี้สินของโครงการจนมูลค่าของสินทรัพย์และหนี้สินเป็นศูนย์ นั่นคือวันที่ในอนาคตที่โครงการถือว่าประสบความสำเร็จแล้ว

การกำหนดช่วงเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดโครงการมีความสำคัญ เพราะจะให้ผลลัพธ์ของการประเมินโครงการที่แตกต่างกันออกไปอย่างมาก และอาจจะมีผลต่อการตัดสินใจที่แตกต่างกันด้วย เช่น โครงการลงทุนด้าน โครงสร้างพื้นฐานอาจจะใช้เวลาอย่างน้อย 20 ปีก็ได้ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินกว่าระยะเวลาของการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของโครงการนั้นๆ ต้นทุนที่ไม่รวมอยู่ในโครงการลงทุน คือ ต้นทุนทางบัญชีที่ไม่มีสภาพเป็นตัวเงิน

3. ผู้ประเมินโครงการจะสามารถประเมินความยั่งยืนทางการเงินของโครงการลงทุนได้เมื่อรู้ข้อมูลต่อไปนี้

- (1) ต้นทุนของการลงทุนในโครงการ
- (2) ต้นทุนของการดำเนินโครงการ
- (3) รายรับหรือผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินโครงการ

ทั้งนี้โครงการลงทุนใดๆ จะถือว่ามีความยั่งยืนทางการเงินหรือความคุ้มค่า (Financial Sustainability) ทางการเงินก็ต่อเมื่อโครงการนั้นไม่มีความเสี่ยงในการที่จะขาดสภาพคล่องในการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่กระแสเงินสดไหลเข้ามาในโครงการกับช่วงเวลาที่ถึงกำหนดชำระคืนหนี้

4. ต้นทุนของโครงการ จะนำไปเปรียบเทียบกับรายได้หรือผลประโยชน์จากโครงการเพื่อหาผลตอบแทนทางการเงินของการลงทุนหรือผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์แล้วแต่กรณีโดยที่มูลค่ากิจการในอนาคตที่ไม่ปรากฏในงบการเงินเป็นสินทรัพย์ซ่อนเร้น (Hidden Asset) ที่ยังไม่ได้นำไปแสดงไว้ในงบการเงิน มูลค่ากิจการส่วนนี้อาจจะมาจากกิจกรรมของกิจการที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ส่วนหนึ่ง และทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่า มีทักษะที่สร้างคุณค่าแก่กิจการ (Value Creation) โครงการลงทุนในลักษณะที่ต้องการจะประเมินหาว่าทำให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้นหรือไม่เช่นนี้ การวิเคราะห์หาผลตอบแทนในมุมมองของความคุ้มค่าทางการเงินอาจจะไม่สะท้อน เพราะเมื่อคิดในด้านความคุ้มค่าทางการเงินแล้ว อาจจะปรากฏว่าให้ผลตอบแทนทางการเงินติดลบ แต่ในมุมมองของการเพิ่มมูลค่าของกิจการโครงการลงทุนดังกล่าวถือว่าคุ้มค่าหากเป็นการวิเคราะห์ด้วยความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์แทนดังนั้น การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์จึงใช้ในการประเมินโครงการลงทุน ที่มุ่งหวังจะพิจารณาสวัสดิการทางเศรษฐศาสตร์ หรือผลประโยชน์ต่อสังคมชุมชน ประเทศมากกว่า (คู่มือการประเมินความคุ้มค่าในการปฏิบัติภารกิจภาครัฐ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2553). สภาพัฒน์ (หน้า 25))

2.7 แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระราชดำรัส แก่ชาวไทยนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และถูกพูดถึงอย่างชัดเจนในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ในกระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ปัจจุบันปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีบทบาทต่อการกำหนดอุดมการณ์ในการพัฒนาของประเทศไทย โดยประชาชนชาวไทยในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ต่างเห็นความสำคัญในการนำไปเป็นแนวทางในดำเนินชีวิตและพัฒนาเศรษฐกิจให้เป็นไปในทางสายกลางท่ามกลางปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2542: 69-79)

2.7.1 แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ศูนย์ เศรษฐ์บุญสร้าง (2550: 25-26) กล่าวว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่างสังคมระดับท้องถิ่นและระดับสากลจุดเด่นของปรัชญาคือ แนวทางที่สมดุล และการอยู่ร่วมกันของทุกคนในสังคมสามารถทันสมัยและก้าวสู่ความเป็นสากลได้โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีบทบาทต่อสังคมไทยนับแต่ช่วงปี 2540 อันเนื่องจากเป็นช่วงที่ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจและต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพ เพื่อที่จะยืนยันในการไม่พึ่งพาผู้อื่นและต้องการพัฒนานโยบายสำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเชื่อว่าโครงสร้างทางสังคมของชุมชน จะถูกปรับเปลี่ยนพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืนได้ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญ 2 อย่าง คือ

1. การผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันระหว่าง “ปริมาณผลผลิต” และ “การบริโภค”
2. ความสามารถในการจัดการ ชุมชนจะต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรของตนเองได้อย่างสมดุลอย่างยั่งยืน

2.7.2 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่ต้องอาศัยความรู้ รอบคอบ และระมัดระวังในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอนภายใต้ “3 ห่วง 2 เงื่อนไข” ดังนี้

2.7.2.1 ความพอประมาณ (Moderation) หมายถึง ความพอดีไม่มากหรือน้อยเกินไปในมิติต่างๆ ของการกระทำ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจคือ เริ่มต้นจากตนเองต้องเข้มแข็งมีสติ มีปัญญาเพื่อให้สามารถถึงตนเองได้ตลอดจนต้องมีจิตสำนึกที่ดี มีเมตตา เอื้ออาทร มีความเข้าใจและประนีประนอม คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม
2. ด้านสังคมคือ โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชนและสังคมที่ต่างต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักถ่วงน้ำหนัก การสร้างความพอดีให้กับทุกระดับของสังคม และที่สำคัญคือการมีกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรงของชุมชน
3. ด้านเศรษฐกิจคือ ต้องดำรงชีวิตอยู่อย่างพอดี ด้วยการพยายามเพิ่มรายได้ลดรายจ่าย ไม่หรูหรา ฟุ่มเฟือยพออยู่พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน
4. ด้านเทคโนโลยีคือ ควรรู้จักใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมและความต้องการของประเทศ และควรมุ่งเน้นพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดความสอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมโดยรวมของสังคม ชุมชน ประเทศชาติ
5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือ รู้จักใช้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ รู้จักจัดการอย่างฉลาดรอบคอบเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในการพัฒนาอย่างมั่นคง ตลอดจนควรณรงค์รักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

2.7.2.2 ความมีเหตุผล (Reasonableness) หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ซื่อตรงและไม่โลภอย่างมาก

2.7.2.3 การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (Self-immunity) หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.7.2.4 เงื่อนไข หมายถึง การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานกล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงเพื่อประกอบการวางแผนและการใช้ความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

2.7.2.5 เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำรงชีวิต

2.7.3 ทฤษฎีใหม่ : แนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน

ข้อดีหรือประโยชน์ของเกษตรทฤษฎีใหม่

1. ทำให้เกษตรกรพออยู่พอกินตามควรแก่สภาพในระดับที่ประหยัด ไม่อดอยากเลี้ยงตนเองในแบบพออยู่พอกินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
2. ในหน้าแล้งมีน้ำน้อยก็สามารถมีน้ำเก็บไว้ปลูกผักโดยไม่ต้องเปิดเขื่อนหรือพึ่งพาชลประทาน
3. ปีใดที่ฝนตกตามฤดูกาลน้ำมีตลอดปีก็สามารถจะสร้างรายได้ได้มากขึ้น
4. ปีใดที่ฝนตกน้ำท่วมก็จะฟื้นตัวได้เร็วและช่วยตัวเองได้เร็ว
5. เกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศจะสามารถเลี้ยงครอบครัวให้มีชีวิตที่ดีตามสมควรบุตรหลานก็จะมีโอกาสได้รับการศึกษาประชาชนในชุมชนก็จะมีความรักความสามัคคีกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและความพร้อมที่จะเจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ

ข้อคิดที่สำคัญประกอบการทำเกษตรตามทฤษฎีใหม่

1. การดำเนินชีวิตตามเกษตรทฤษฎีใหม่ จะต้องดำเนินการตามสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นอาจจะใช้แนวทางที่เหมือนกันไม่ได้เกษตรกรควรขอคำแนะนำเจ้าหน้าที่ของทางราชการหรือจากองค์กรต่างๆที่มีความเข้าใจ
2. การขุดสระน้ำ เมื่อขุดแล้วต้องกักเก็บน้ำได้ ดินในแต่ละพื้นที่จะแตกต่างกันบางแห่งดินเปรี้ยว ดินเค็ม อาจจะไม่เหมาะกับพื้นที่เพาะปลูกต้องขอคำแนะนำก่อนดำเนินการ
3. ขนาดของที่ดินที่พระองค์ท่านทรงแนะนำและคำนวณไว้เป็นอัตราเฉลี่ย 15 ไร่ และแบ่งส่วนที่เป็น 30: 30:30:10 อาจจะไม่ใช้หลักตายตัวปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสม
4. การปลูกพืชหลายชนิด เพื่อให้เกษตรกรมีอาหารได้ทั้งปีเป็นการลดค่าใช้จ่ายด้านอาหารในครอบครัวคนไทยกินข้าวเป็นหลักจึงต้องปลูกข้าวเป็นพืชหลักและมีไม้ผล พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร และเลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์อื่นๆ ถ้าผลิตได้มากกว่าบริโภคในครัวเรือนก็จำหน่ายเป็นรายได้ของครอบครัว
5. การจัดการที่ดินในการขุดสระดินที่ถูกขุดขึ้นมาจำนวนมากควรแยกหน้าดินที่ขุดขึ้นมาไว้ต่างหากเพื่อใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชโดยนำมาเกลี่ยให้คลุมดินชั้นล่างไว้เป็นขอบสระหรือร่องสำหรับปลูกผักและไม้ผล
6. การร่วมมือในชุมชนเป็นส่วนสำคัญของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เช่น การลงแขกช่วยเหลือกัน จะทำให้เกิดความรักสามัคคีและลดค่าใช้จ่าย ค่าจ้างแรงงานอีกด้วย

ปัจจุบันมีเกษตรกรนำทฤษฎีใหม่ไปใช้มากขึ้น และพบว่าวิธีนี้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงจนประสบผลสำเร็จในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปี แม้ในที่ดินที่ไม่อุดมสมบูรณ์ กล่าวคือ ทำให้ครอบครัวเกษตรกรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีฐานะพอมีพอกิน ทฤษฎีใหม่เป็นตัวอย่างของระบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์ กับธรรมชาติด้วยวิธีการหมุนเวียนพลังงานระหว่างสิ่งมีชีวิตภายในระบบ ทำให้ไม่มีของเสียหรือสารพิษตกสู่สิ่งแวดล้อมส่วนรวม ไม่มีสารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตร หรือมีก็เป็นส่วนน้อย เกษตรกรไม่มี

หนี้สินจากการที่ต้องลงทุนซื้อวัสดุอุปกรณ์ ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงเป็นจำนวนมาก ดังที่เคยทำมาเมื่อทำเกษตรกรรมเพียงด้านเดียว และเกษตรกรยังมีผลผลิตเหลือสำหรับจำหน่ายทำให้มีรายได้เพิ่มอีกด้วย

ทฤษฎีใหม่ จึงเป็นทางเลือกใหม่ของเกษตรกรไทยเพื่อให้คนไทยมีสภาพความเป็นอยู่อย่างพอมีพอกินสามารถพึ่งพาตนเองในขั้นพื้นฐานได้ และเมื่อเป็นเช่นนี้แล้วแต่ละครอบครัวย่อมมีกำลังมากพอที่จะช่วยเหลือร่วมมือกันพัฒนาชุมชน ให้เป็นชุมชนที่มีพลังทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม มีพลังสร้างสรรค์และสามารถจัดให้มีบริการต่างๆ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในชุมชนนั้นการพัฒนาตามทฤษฎีใหม่นี้เป็นการพัฒนาวิถีชีวิตของการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเองเพื่อความมั่นคงและยั่งยืนของทุกฝ่ายด้วยวิถีทางของธรรมชาตินั่นเอง

บทที่ 3

วิธีการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้กำหนดหัวข้อ และระเบียบการติดตามและประเมินผลโครงการ ดังต่อไปนี้

- 3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล
- 3.2 การเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูล
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามประเมินผล
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.7 การนำเสนอ

3.1 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำชุมชน ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ที่ได้ดำเนินการโครงการ จำนวน 250 คน

3.2 การเลือกพื้นที่และผู้ให้ข้อมูล

ในเขตพื้นที่อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล เป็นแบบสอบถาม(ปลายเปิด-ปิด) มีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

- ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของโครงการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหารจัดการโครงการ ในการพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลขั้นพื้นฐานจากเอกสารรายงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการติดตามและประเมินผล
2. การถ่ายภาพสถานที่ดำเนินโครงการฯ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนามโดยการแจกแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ประชาชนทั่วไปตามแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ ณ สถานที่ดำเนินโครงการในพื้นที่

3.5 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลการติดตามและประเมินผลโครงการ ตั้งแต่เดือน มิถุนายน – สิงหาคม 2569

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) เป็นตารางการสุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปที่มีประชากรขนาดเล็ก

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ระบบแบบสอบถามออนไลน์ (E-Questionnaire) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปใช้สถิติแบบแจกแจงความถี่และร้อยละ การแปลความหมายของข้อมูล พิจารณาจากค่าเฉลี่ย โดยแบ่งคะแนนค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ สเกลคำถามมี 5 ระดับ ดังนี้ มากที่สุด (5) มาก (4) ปานกลาง (3) น้อย (2) น้อยที่สุด (1)

แบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ใน 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's Scale) (Rensis Likert, 1932) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจ	ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจ	ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจ	ในระดับ ปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจ	ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจ	ในระดับน้อยที่สุด

การแปลผลค่าเฉลี่ยของระบบ E-Questionnaire ใช้หลักเกณฑ์การประเมินผลดังนี้

ระดับคะแนน	แปลผล
4.51 - 5.00	ระดับความพึงพอใจ มากที่สุด
3.51 - 4.50	ระดับความพึงพอใจ มาก
2.51 - 3.50	ระดับความพึงพอใจ ปานกลาง
1.51 - 2.50	ระดับความพึงพอใจ น้อย
1.00 - 1.50	ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด

3.7 การนำเสนอ

จัดทำรายงานผลการติดตามและประเมินผลในรูปแบบของแผนที่ร้อยละในเชิงพรรณนา บทที่ 4 ในรูปแบบของตารางแจกแจงความถี่และแสดงรายละเอียดในประเด็นคำตอบต่างๆ จากแบบสอบถามของ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ค่าสถิติที่ใช้จะเป็น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสรุปผลการติดตาม ในภาพรวมในบทที่ 5 แล้วรวบรวมเป็นรูปเล่ม รายงานผู้บริหาร และเผยแพร่ลงใน Website ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน และผู้สนใจทราบต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการติดตามและประเมินผลโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 โดยลงพื้นที่สัมภาษณ์ พร้อมเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแบบเจาะจงจากผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น/ประชาชน ที่ได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 250 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด - ต่ำสุด และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยแบ่งผลการประเมิน ดังนี้

- 4.1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2. ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการสื่อความหมาย ได้กำหนดความหมายของสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ข้อมูลเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D)

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหารโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D)

ส่วนที่ 4. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การติดตามและประเมินผลโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม/สัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ จำนวนทั้งสิ้น 250 ชุด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏ ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ชาย	127	50.80
หญิง	123	49.20
LGBTQAI+	0	0.00
รวม	250	100.00
2. อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ไม่เกิน 20 ปี	8	3.20
21 – 30 ปี	73	29.20
31 – 40 ปี	61	24.40
41 – 50 ปี	66	26.40
51 – 60 ปี	37	14.80
61 ปี ขึ้นไป	5	2.00
รวม	250	100.00
3. สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ประชาชนทั่วไป	126	50.40
ประชาคมหมู่บ้าน	18	7.20
ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน	8	3.20
นักการเมืองท้องถิ่น	2	0.80
เจ้าหน้าที่/พนักงานของรัฐ	96	38.40
อื่นๆระบุ.....	0	0.00
รวม	250	100.00
4. ระดับการศึกษาสูงสุด	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ประถมศึกษา	10	4.00
มัธยมต้นหรือเทียบเท่า	33	13.20
มัธยมปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า	73	29.20
ปวส./อนุปริญญา	48	19.20
ปริญญาตรี	86	34.40
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00
อื่นๆระบุ.....	0	0.00
รวม	250	100.00

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

5. อาชีพหลัก	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
เกษตรกรรวม	25	10.00
รับจ้างทั่วไป	75	30.00
นักเรียน/นักศึกษา	24	9.60
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย/เอกชน	19	7.60
องค์กรมหาชน/รัฐวิสาหกิจ	79	31.60
รับราชการ	20	8.00
อื่นๆระบุ.....	8	3.20
รวม	250	100.00
6. จำนวนรายได้เฉลี่ยต่อปี	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
ไม่เกิน 23,000 บาท	123	49.20
23,001 – 46,000 บาท	52	20.80
46,001 – 69,000 บาท	13	5.20
69,001 – 92,000 บาท	17	6.80
92,001 บาทขึ้นไป	45	18.00
รวม	250	100.00

วิเคราะห์ผลลัพธ์จากตารางที่ 1 ได้ดังนี้

เพศชาย จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80

เพศหญิง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20

อายุผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อเรียงลำดับจากจำนวนมากที่สุด ไปถึง น้อยที่สุด จัดเป็นอันดับได้ดังนี้

อันดับที่ 1 อายุระหว่าง 21 – 30 ปี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20

อันดับที่ 2 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40

อันดับที่ 3 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 24.40

อันดับที่ 4 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 14.80

อันดับที่ 5 อายุไม่เกิน 20 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20

อันดับที่ 6 อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อเรียงลำดับจากจำนวนมากที่สุด ไปถึง น้อยที่สุด จัดเป็นอันดับได้ดังนี้

อันดับที่ 1 ประชาชนทั่วไป

จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 50.40

- อันดับที่ 2 เจ้าหน้าที่/พนักงานของรัฐ
จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 38.40
- อันดับที่ 3 ประชาคมหมู่บ้าน
จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.20
- อันดับที่ 4 ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน
จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20
- อันดับที่ 5 นักการเมืองท้องถิ่น
จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80

ระดับการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อเรียงลำดับจากจำนวนมากที่สุด ไปถึง น้อยที่สุด จัดเป็นอันดับ ได้ดังนี้

- อันดับที่ 1 ระดับปริญญาตรี
จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 34.40
- อันดับที่ 2 ระดับมัธยมปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า
จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20
- อันดับที่ 3 ระดับปวส./อนุปริญญา
จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 19.20
- อันดับที่ 4 ระดับมัธยมต้นหรือเทียบเท่า
จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 13.20
- อันดับที่ 5 ระดับประถมศึกษา
จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 4.00

อาชีพหลักผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อเรียงลำดับจากจำนวนมากที่สุด ไปถึง น้อยที่สุด จัดเป็นอันดับ ได้ดังนี้

- อันดับที่ 1 อาชีพเกษตรกร
จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 31.60
- อันดับที่ 2 รับจ้างทั่วไป
จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00
- อันดับที่ 3 องค์กรมหาชน/รัฐวิสาหกิจ
จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00
- อันดับที่ 4 นักเรียน/นักศึกษา
จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 9.60
- อันดับที่ 5 รับราชการ
จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00
- อันดับที่ 6 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย/เอกชน
จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60

อันดับที่ 7 อาชีพอื่นๆ

จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.20

รายได้ครัวเรือนผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อเรียงลำดับจากจำนวนมาที่สุด ไปถึง น้อยที่สุด จัดเป็นอันดับได้ดังนี้

อันดับที่ 1 รายได้ไม่เกิน 23,000 บาทต่อปี

จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20

อันดับที่ 2 รายได้ 23,001 – 46,000 บาทต่อปี

จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80

อันดับที่ 3 รายได้ 46,001 บาทขึ้นไปต่อปี

จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00

อันดับที่ 4 รายได้ 69,001 – 92,000 บาทต่อปี

จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 6.80

อันดับที่ 5 รายได้ 92,001 – 125,000 บาทต่อปี

จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.20

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของโครงการ (ระดับความพึงพอใจ)

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ (จำนวนคน)							
	มากที่สุด	มาก	พอใช้	น้อย	น้อยที่สุด	SD	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การจัดหาแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ให้เกษตรกรไว้ทำการเกษตร มีความเหมาะสม	55 (22.00)	132 (52.80)	63 (25.20)	0 (0.00)	0 (0.00)	0.686	3.97	มาก
2. การใช้งบประมาณดำเนินการทำให้เกิดประโยชน์และมีความคุ้มค่าต่อชุมชน	51 (20.40)	142 (56.80)	57 (22.80)	0 (0.00)	0 (0.00)	0.657	3.98	มาก
3. โครงการนี้สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกรได้ตลอดปี	55 (22.00)	142 (56.80)	50 (20.00)	3 (1.20)	0 (0.00)	0.684	4.00	มาก
4. โครงการนี้ทำให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรในภาวะฝนทิ้งช่วงได้อย่างเพียงพอ	62 (24.80)	127 (50.80)	59 (23.60)	2 (0.80)	0 (0.00)	0.718	4.00	มาก
5. โครงการนี้สร้างการเรียนรู้ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ได้อย่างเหมาะสม	60 (24.00)	138 (55.20)	50 (20.00)	2 (0.80)	0 (0.00)	0.687	4.02	มาก

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน (ต่อ)

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ (จำนวนคน)							
	มากที่สุด	มาก	พอใช้	น้อย	น้อยที่สุด	SD	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
6. โครงการนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านอาชีพอื่นๆ ถ้ามีน้ำเพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค	51 (20.40)	144 (57.60)	53 (21.20)	2 (0.80)	0 (0.00)	0.669	3.98	มาก
7. โครงการนี้สร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในพื้นที่ รัฐส่งเสริมให้การสนับสนุนเศรษฐกิจ ในระดับชุมชน	52 (20.80)	126 (50.40)	65 (26.00)	7 (2.80)	0 (0.00)	0.754	3.89	มาก
8. โครงการนี้ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนได้ในระดับครัวเรือนและชุมชน	58 (23.20)	129 (51.60)	59 (23.60)	4 (1.60)	0 (0.00)	0.728	3.96	มาก
9. โครงการนี้สามารถทำให้ เพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้	59 (23.60)	127 (50.80)	62 (24.80)	2 (0.80)	0 (0.00)	0.718	3.97	มาก
10. โครงการนี้ทำให้เกษตรกรมีน้ำใช้อุปโภค บริโภคได้ตลอดทั้งปี ในการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์	51 (20.40)	145 (58.00)	54 (21.60)	0 (0.00)	0 (0.00)	0.648	3.99	มาก
11. โครงการนี้สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ทำการเกษตร เช่นการปลูกผักสวนครัว	48 (19.20)	133 (53.20)	66 (26.40)	3 (1.20)	0 (0.00)	0.703	3.90	มาก
12. ในภาพรวมท่านพอใจกับโครงการนี้มากน้อยเพียงใด	56 (22.40)	133 (53.20)	60 (24.00)	1 (0.40)	0 (0.00)	0.692	3.98	มาก
รวม	658 (21.93)	1,618 (53.93)	698 (23.27)	26 (0.87)	0 (0.00)	0.697	3.97	มาก

วิเคราะห์เหตุผลหลักความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานเมื่อเรียงลำดับจากจำนวนมากที่สุด ไปถึง น้อยที่สุด จัดเป็นอันดับได้ดังนี้จากตารางที่ 2

อันดับที่ 1

โครงการนี้สร้างการเรียนรู้ตามแนวเกษตรทฤษฎีแนวใหม่ได้อย่างเหมาะสม ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.02$ ระดับมาก

อันดับที่ 2

โครงการนี้ทำให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรในภาวะฝนทิ้งช่วงได้อย่างเพียงพอ ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.00$ ระดับมาก

โครงการนี้สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกรได้ตลอดปี ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.00$ ระดับมาก

อันดับที่ 3

โครงการนี้ทำให้เกษตรกรมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคได้ตลอดทั้งปี ในการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.99$ ระดับมาก

อันดับที่ 4

ในภาพรวมท่านพอใจกับโครงการนี้มากน้อยเพียงใด ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.98$ ระดับมาก
โครงการนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านอาชีพอื่นๆ ถ้ามีน้ำเพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.98$ ระดับมาก

การใช้งบประมาณดำเนินการทำให้เกิดประโยชน์และมีความคุ้มค่าต่อชุมชน ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.98$ ระดับมาก

อันดับที่ 5

โครงการนี้สามารถทำให้ เพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้ ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.97$ ระดับมาก

การจัดหาแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ให้เกษตรกรไว้ทำการเกษตร มีความเหมาะสม ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.97$ ระดับมาก

อันดับที่ 6

โครงการนี้ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนได้ ในระดับครัวเรือนและชุมชน ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.96$ ระดับมาก

อันดับที่ 7

โครงการนี้สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ทำการเกษตร เช่นการปลูกผักสวนครัว ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.90$ ระดับมาก

อันดับที่ 8

โครงการนี้สร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในพื้นที่ รัฐส่งเสริมให้การสนับสนุนเศรษฐกิจในระดับชุมชน ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.89$ ระดับมาก

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหารจัดการโครงการ (ระดับการมีส่วนร่วม)

ตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการโครงการ

หัวข้อ	ระดับความพึงพอใจ (จำนวนคน)							
	มากที่สุด	มาก	พอใช้	น้อย	น้อยที่สุด	SD	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรมและแสดงความ	59 (23.60)	144 (57.60)	46 (18.40)	1 (0.40)	0 (0.00)	0.659	4.04	มาก
2. มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมรับรู้ข่าวสารของโครงการ/กิจกรรม	41 (16.40)	145 (58.00)	64 (25.60)	0 (0.00)	0 (0.00)	0.642	3.91	มาก
3. มีการรายงานและนำผลจากการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น	52 (20.80)	110 (44.00)	86 (34.40)	2 (0.80)	0 (0.00)	0.749	3.85	มาก
4. มีความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินโครงการ/ กิจกรรม	44 (17.60)	145 (58.00)	60 (24.00)	1 (0.40)	0 (0.00)	0.653	3.93	มาก
5. มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรม	46 (18.40)	139 (55.60)	64 (25.60)	1 (0.40)	0 (0.00)	0.671	3.92	มาก
6. โครงการนี้คุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ	57 (22.80)	131 (52.40)	60 (24.00)	2 (0.80)	0 (0.00)	0.707	3.97	มาก
7. โครงการนี้ตรงกับความต้องการของประชาชนและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว	52 (20.80)	128 (51.20)	69 (27.60)	1 (0.40)	0 (0.00)	0.703	3.92	มาก
รวม	351 (20.06)	942 (53.82)	449 (25.66)	8 (0.46)	0 (0.00)	0.686	3.93	มาก

วิเคราะห์เหตุผลลัพท์การมีส่วนร่วมต่อการดำเนินการเมื่อเรียงลำดับจากจำนวนมากที่สุด ไปถึง น้อยที่สุด จัดเป็นอันดับได้ดังนี้จากตารางที่ 3

อันดับที่ 1

มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรมและแสดงความ
ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.04$ ระดับมาก

อันดับที่ 2

โครงการนี้คุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.97$ ระดับมาก

อันดับที่ 3

มีความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินโครงการ/ กิจกรรม
ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.93$ ระดับมาก

อันดับที่ 4

โครงการนี้ตรงกับความต้องการของประชาชนและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว ค่าเฉลี่ย
 $\bar{X} = 3.92$ ระดับมาก

มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรม ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.92$
ระดับมาก

อันดับที่ 5

มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมรับรู้ข่าวสารของโครงการ/กิจกรรม ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.91$
ระดับมาก

อันดับที่ 6

มีการรายงานและนำผลจากการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรม นำไปสู่การ
แก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น ค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.85$ ระดับมาก

บทที่ 5

สรุปผลการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ครั้งนี้ เป็นการติดตามและประเมินผล ความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ที่ดำเนินโครงการ เพื่อทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน ร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะต่างๆ ความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว สรุปผลการติดตาม ดังนี้

5.1 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล

5.2 แนวทางและวิธีการประเมิน

5.3 สรุปผลการติดตามและประเมินผล

5.4 การอภิปรายผล

5.5 ข้อเสนอแนะจากการติดตามและประเมินผล

5.1 วัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผล

1. เพื่อทราบถึงผลสำเร็จความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการ
2. เพื่อต้องการทราบถึงความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569
3. เพื่อให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรคของการดำเนินโครงการ และให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงสำหรับผู้บริหารในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นในครั้งต่อไป

5.2 แนวทางและวิธีการประเมิน

ศึกษารายละเอียดการประเมินจากคู่มือการใช้โปรแกรม เพื่อสร้างความเข้าใจรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินโดยพิจารณาข้อมูลที่กำหนดไว้ในโปรแกรมแล้วเลือกใช้วัตถุประสงค์ที่เหมาะสม ทั้งนี้ได้มีการปรับปรุงวัตถุประสงค์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการบางประการ กำหนดประเด็นการประเมินเพื่อให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการติดตามและประเมินผลโครงการพัฒนาเครื่องมือประเมินแบบสอบถาม (ปลายเปิด-ปิด)

5.2.1 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชน ประชาชนในเขตพื้นที่ดำเนินโครงการ ประกอบด้วยรวมทั้งสิ้น จำนวน 250 คน

5.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการติดตามและประเมินผล คือ แบบสอบถาม (ปลายเปิด-ปิด) มีทั้งหมด 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการ

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารโครงการ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

5.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยการแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน ประชาชนในอำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่ตั้งโครงการ รวมทั้งการถ่ายภาพโครงการในพื้นที่ดำเนินงาน

5.3 สรุปผลการติดตามและประเมินผล

5.3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การติดตามและประเมินผลผู้เข้าร่วมโครงการที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 250 คน เพศชาย มากที่สุด จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 50.80 เพศหญิง จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 มีอายุ ระหว่าง 21 – 30 ปี มากที่สุด จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 รองลงมามีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 สถานภาพส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 50.40 รองลงเจ้าหน้าที่/พนักงานของรัฐ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 38.40 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 34.40 รองลงมามัธยมปลาย/ปวช.หรือเทียบเท่า จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 31.60 รองลงมา รับจ้างทั่วไป จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีที่มีอันดับสูงสุดอยู่ที่ไม่เกิน 23,000 บาท จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 49.20 รองลงมารายได้ 23,001 – 46,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80

5.3.2 ความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการ

ผลการติดตามและประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการ ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.697 เป็นเพราะประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น โดยได้เลือกลงพื้นที่โครงการนี้ตรงกับความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านและประชาชนที่ใกล้เคียง คือแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ทำการเกษตรให้มีแหล่งน้ำใช้ ในการเกษตรในภาวะฝนทิ้งช่วงได้อย่างเพียงพอมีน้ำ สำหรับอุปโภค บริโภค ได้ตลอดทั้งปีสามารถทำการเกษตร การเพาะปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืช ผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์

สรุปได้ว่า ประชาชนมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ในการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เป็นโครงการที่ตรงกับความต้องการของประชาชนได้รับประโยชน์จากโครงการสามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 79.40

5.3.3 ความคุ้มค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ

ผลการติดตามและประเมินผล พบว่า โครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ซึ่งความเหมาะสมในการเลือกพื้นที่ในการดำเนินการมีความเหมาะสม ความคุ้มค่า ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ ตลอดจนปัญหาหรือผลกระทบต่างๆ ตามรายละเอียด ดังนี้

1) ความเหมาะสมสภาพพื้นที่ พบว่า โครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จะเริ่มดำเนินการจะทำการสำรวจ ผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้านทำการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่มีการประชุมชาวบ้านเพื่อลงมติ เสนอความต้องการผ่าน อบท.ในพื้นที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น นำบรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯ เพื่อนำไปจัดทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่าย และแผนการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 ต่อไป ก่อนการดำเนินการได้สำรวจความต้องการของประชาชนก่อนว่ามีความต้องการขุดลอกให้กับเกษตรกร โดยหน่วยงานของรัฐเข้าไปสนับสนุนจัดหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน จะขึ้นอยู่กับพื้นที่แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ พื้นที่น้ำจะต้องมีแหล่งน้ำที่พอเพียงต่อการเพาะปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกพืช ผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ เป็นโครงการที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนมากจะดำเนินการแก้ไขเป็นอันดับแรก

2) ความคุ้มค่ากับงบประมาณ พบว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณโครงการขุดลอกลำห้วยให้กับเกษตรกร เพื่อส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงให้กับประชาชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ในการจัดตั้งงบประมาณต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชน ความเดือดร้อนความยากจนจำเป็นต้องแก้ไขเร่งด่วน ประชาชนอยู่ดีกินดีมีรายได้ หนี้สินลดลง ถือว่าคุ้มค่ากับงบประมาณ ถึงแม้ว่าจะเทียบกับงบประมาณที่ลงทุนไป การขุดลอกให้กับเกษตรกรมีแหล่งน้ำไว้อุปโภค บริโภค สามารถนำไปต่อยอดการทำเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต้นทุนของโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินความคุ้มค่า ทำให้เกษตรกรมีอาชีพเพิ่มขึ้นรายได้อาจยังไม่เพิ่มรายจ่ายในครัวเรือนก็ลดลง กินพืชผัก ที่ปลูก กินปลาที่เลี้ยง การคิดในด้านผลตอบแทนในมุมของความคุ้มค่าทางการเงินจะมองไม่เห็น เพราะเมื่อคิดในด้านความคุ้มค่าทางการเงินแล้ว อาจจะปรากฏให้ผลตอบแทนทางการเงินติดลบ แต่ในมุมของการมีอาชีพเสริม โดยใช้เวลารว่างหลังฤดูเก็บเกี่ยวมาปลูกพืช เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา สักวันอาจจะเปลี่ยนเป็นอาชีพหลักได้ การลงทุนดังกล่าวถือว่าคุ้มค่าหากเป็นการมองด้านความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจแทน การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ จึงใช้ในการประเมินโครงการลงทุนที่มุ่งหวังจะพิจารณาผลประโยชน์ต่อสังคมชุมชน ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากโครงการในระยะยาว

3) **ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ** พบว่า การดำเนินการตามโครงการขุดลอกให้กับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เป็นโครงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง เพราะการขุดลอกคลองทำให้การถ่ายเทของน้ำ และการระบายน้ำดีขึ้น และยังสามารถกักเก็บน้ำได้มากเพิ่มขึ้นจากเดิม ส่งผลให้คนในพื้นที่สามารถทำการเกษตรได้ตลอดทั้งปีแม้ในฤดูแล้ง ส่งเสริมการเลี้ยงและขยายพันธุ์ปลาทั้งปลาเล็ก – ปลาใหญ่มากขึ้น ประชาชนในพื้นที่สามารถสร้างอาชีพและทำกินเพียงพอต่อการดำรงชีพ อีกทั้งยังสร้างระบบนิเวศทางธรรมชาติให้อุดมสมบูรณ์มากขึ้นอีกด้วย

5.3.4 การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการต่อผลการดำเนินงานโครงการ

ผลการติดตามและประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนต่อผลการดำเนินงานโครงการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.686 ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการโครงการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพราะเป็นโครงการที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ/กิจกรรมนี้ มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้ตลอดทั้งประชาชนได้รับทราบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารของโครงการอย่างเพียงพอและทั่วถึง

สรุปได้ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมตรวจสอบ ร่วมติดตามประเมินผลอันส่งผลถึงประชาชนในชุมชนทุกรูปแบบในพื้นที่ดำเนินงานประชาชนเป็นจุดสำคัญที่สุดทำให้ระดับผลการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 78.60

5.4 การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการติดตามและประเมินผลโครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 โดยได้เลือกลงพื้นที่อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่าประชาชนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการขุดลอกลำห้วยมีความพึงพอใจมากทำให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรในช่วงภาวะฝนทิ้งช่วง สามารถกักเก็บน้ำได้มากเพิ่มขึ้นจากเดิมและยังช่วยป้องกันน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนน้ำหลากเพราะการขุดลอกจะช่วยให้การไหลของน้ำดีขึ้น ระบบนิเวศทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ขึ้นส่งผลถึงการขยายพันธุ์ปลาทั้งปลาเล็ก – ปลาใหญ่ ทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถสร้างอาชีพและทำกินเพียงพอต่อการดำรงชีพ และยังเป็นการเรียนรู้วิธีการปลูกพืชตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างเหมาะสม สามารถพึ่งพาตนเองและช่วยแก้ปัญหาในครัวเรือนได้ เป็นการลดรายจ่ายในครัวเรือน จากการขุดลอกลำห้วยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น เกิดจากความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ที่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการแหล่งน้ำสาธารณะสำหรับไว้อุปโภค บริโภค จากผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ และหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมดำเนินการ เพราะการมีส่วนร่วมนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับตั้งแต่องค์กรชุมชน จนถึงการพัฒนาในระดับประเทศต้องใช้มิติของภาคประชาชนในการจัดการและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทั้งนี้ ผลจากการร่วมกันคิดร่วมกันทำนำไปสู่ การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่าต้องงบประมาณในการดำเนินการ ซึ่งประชาชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์มีความพึงพอใจจากโครงการขุดลอกลำห้วยในครั้งนี้ การลงทุนในลักษณะที่ต้องการจะประเมินหาว่าทำให้มูลค่ากิจการเพิ่มขึ้นหรือไม่เช่นนี้ เป็นการวิเคราะห์หาผลตอบแทนในมุมของมูลค่าทางการเงินอาจจะมองไม่เห็นมากเพราะเมื่อคิดในด้านความ

คุ่มค่าทางการเงินแล้ว อาจจะปรากฏว่าให้ผลตอบแทนทางการเงินไม่มาก แต่ในมุมมองของการเพิ่มมูลค่าของกิจการโครงการลงทุนดังกล่าวถือว่าคุ้มค่า เพราะทำให้ประชาชนอาจทำการปลูกผัก เลี้ยงกบ เลี้ยงปลา ว่างั้นในครัวเรือน เป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นของเกษตรกร เพื่อที่จะมีการเรียนรู้ต่อยอดอาชีพและพัฒนาด้านการเกษตรได้หลากหลาย ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ถ้าคนในชุมชน/หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง คนในชุมชนได้เรียนรู้ ปฏิบัติ ด้านการทำเศรษฐกิจพอเพียงในระดับหมู่บ้าน/ชุมชนหรือผลประโยชน์จะก่อเกิดต่อสังคมชุมชนมากกว่า

การติดตามและประเมินผลโครงการขุดลอกลำห้วยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ตามแนวทางการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ครั้งนี้ พบว่า เกษตรกรได้ต่อยอดจากการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ได้ดำเนินการขุดลอกลำห้วยให้โดยการขุดเศษขยะ เศษไม้ วัชพืชในแหล่งน้ำที่ขวางทางเดินน้ำภายในลำห้วยขึ้น ประชาชนสามารถสูบน้ำขึ้นมาใช้ในพื้นที่การเกษตรของตนได้ ทำให้มีแหล่งน้ำใช้เพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค ทำการเกษตร ปลูกพืชผักสวนครัวช่วงฤดูแล้ง หรือจะเป็นฤดูฝน ไม่เป็นอุปสรรคในการทำเกษตรของเกษตรกรการดำเนินงานดังกล่าว ทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้เข้ามามีบูรณาการร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ซึ่งมีอาชีพเกษตรเป็นส่วนมาก ทำงานร่วมกับภาครัฐ จัดหางบประมาณมาให้เกษตรกร และเกษตรกรนำผลการดำเนินงานดังกล่าวมาต่อยอด ประชาชนได้รับประโยชน์มีชีวิตการเป็นอยู่ดีขึ้น เป็นพื้นฐานการพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป

5.5 ข้อเสนอแนะจากการติดตามและประเมินผล

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผลจากการติดตามและประเมินผลโครงการประชาชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ยังต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ เอกชน ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมด้านแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งประชาชนมีความต้องการมากที่สุด ในแต่ละพื้นที่ทั้งจังหวัดยังประสบปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำเกษตร ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์

1.2 หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงและเป็นเจ้าของพื้นที่ ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดการปรับปรุง บริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับประชาชนมีความเหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และเพิ่มรายได้ลดรายจ่ายในครัวเรือนอีกทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการในครั้งต่อไป

องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ควรดำเนินการติดตามและประเมินผลโครงการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ดำเนินการผ่านมาแล้วเป็นระยะเวลา 1-2 ปี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในหลายๆ ด้าน เพื่อจะได้รับทราบปัญหาความต้องการ การวิเคราะห์ การวางแผนทางแก้ปัญหา การปฏิบัติงานเพื่อแก้ปัญหา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นต่อไป

บรรณานุกรม

- โกวิท พวงงาม.(2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน. จำกัด.
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545).
- ขวัญชัย สันตสว่าง.(2542). กฎหมายปกครองเปรียบเทียบ (พิมพ์ ครั้งที่4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- จุมพล สัตยาภรณ์.(2542) .ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารโรงเรียนในศูนย์การศึกษาตำบลดอยลาน
อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. สารนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร.(2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิษณุพรินท์ติ้ง. เซ็นเตอร์จำกัด.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์.(2527). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2535). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา. ประหยัด
หนังสือพิมพ์. (2526).
- พิสนุ พองศรี.(2550). การประเมินทางการศึกษา : แนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์ จำกัด.
- มณีวรรณ ต้นไทย.(2533). พฤติกรรมการให้บริการของเจ้าหน้าที่กองควบคุมยา สำนักงานคณะกรรมการ
อาหารและยาต่อประชาชนที่มาติดต่อ. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ,
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เยาวดีรางชัยกุล วิบูลย์ศรี.(2546). การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ .กรุงเทพ ฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. รัชยา ศิริวัฒน์ . (2547).
- ศรัทธา วุฒิพงศ์.(2542). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อการใช้บริการของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)
สาขาจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ภาคนิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตร์ มหบัณฑิตพัฒนา
สังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- สมคิด พรหมจ้อย. เทคนิคการประเมินโครงการ. นนทบุรี : จตุพร ดีไซน์, 2550.
- สมลักษณ์ ไชยเสรีฐ.(2549).การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบ
และติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์.(2544). วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ. สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สาโรช ไสยสมบัติ.(2534). ความพึงพอใจในการทำงานของครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญ
ศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา, บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สุจิตราภรณ์ วงษ์ศรีแก้ว.(2549). ความพึงพอใจและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อร้านอาหารในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดเลย, วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุรศักดิ์ นาถวิล.(2544). ความพึงพอใจของผู้ใช้ยานพาหนะต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร
สถานีตำรวจภูธร อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อภิศักดิ์ ไผทคำ. หลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่2. ขอนแก่น : ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2539
- Colin, R. (1993). Designs for particular Purpose: Evaluation, aAction and Change. In Real World
Research : a resource for social scientists and practitioner-researcher, pp.215.
- Gregson, S., Terceira, N., Mushati, P., Nyamukapa, C. & Campbell, C. (2004). Community group
participation: an it help young women to avoid HIV? an exploratory study of social
capital and school education in rural Zimbubwe. Social sience&Medicine, 58: 2119-
2132, from www.sciencedirect.com/locate/socmed.
- Hagerty, B. M., Williams, R. A., Coyne, J. C., & Early, M. R. (1996). Sense of belonging and
indicators of social and psychological functioning. *Archives of Psychiatric Nursing*,
10(4), 235–244.
- John W. Best, Research in Education, 4 th ed. New Jersey : Prentice – Hall Inc., 1981, p. 182.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. Attitude Theory and
Measurement. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Millet. (1954). Management in the Public Service. The quest for effective performance. New
York : McGraw - Hill Book
- Montagu, Haris G., (1984). Comparative Local Government. Great Britain: William Bren and
Son.
- Shadid, W. and others. (1982). Access and Participation: A Theoretical Approach in.
Participation of the Poor the Development. Leiden : University of Leiden
- Stake, Robert E. (1973). The Countenance of Educational Evaluation. in Educational
Evaluation: Theory and Practice. P. 170 – 217, Belmont, California, Wadsworth
Publishing company.
- Stufflebeam and Daniel, (2003). The CIPP model for Evaluation. International Handbook of
Educational Evaluation, p.31-62.
- Tyler, R.W. (1996). Trust in organizations: Frontiers of theory and research. California : Sage
Publications, Inc.

ภาคผนวก

การติดตามและประเมินผลโครงการขุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

แบบสอบถามโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

วัตถุประสงค์

1. เพื่อต้องการทราบระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโครงการ
2. เพื่อต้องการทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการโครงการ
3. เพื่อต้องการทราบปัญหา อุปสรรคในการดำเนินโครงการ

คำชี้แจง ให้ท่านทำเครื่องหมาย ☒ ลงในแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานที่ตั้งโครงการอำเภอ.....

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ LGBTQIA+ (เพศทางเลือก)
2. อายุ ☐ ไม่เกิน 20 ปี ☐ 21 – 30 ปี ☐ 31 – 40 ปี
☐ 41 – 50 ปี ☐ 51 – 60 ปี ☐ 61 ปี ขึ้นไป
3. สถานภาพ ☐ ประชาชนทั่วไป ☐ ประชาคมหมู่บ้าน ☐ ผู้ใหญ่บ้าน / กำนัน
☐ นักการเมืองท้องถิ่น ☐ เจ้าหน้าที่ / พนักงานของรัฐ ☐ อื่น ๆ ระบุ.....
4. ระดับการศึกษาสูงสุด ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมต้นหรือเทียบเท่า ☐ มัธยมปลาย / ปวช.หรือเทียบเท่า
☐ ปวส./อนุปริญญา ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี ☐ อื่นๆ.....
5. อาชีพหลัก ☐ เกษตรกรรม ☐ รับจ้างทั่วไป ☐ นักเรียน/นักศึกษา ☐ ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย/เอกชน
☐ องค์กรมหาชน/รัฐวิสาหกิจ ☐ รับราชการ ☐ อื่น ๆ ระบุ.....
6. จำนวนรายได้เฉลี่ยต่อปี ☐ ไม่เกิน 23,000 บาท ☐ 23,001 – 46,000 บาท ☐ 46,001 – 69,000 บาท
☐ 69,001 – 92,000 บาท ☐ 92,001 บาทขึ้นไป

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานโครงการ

ลำดับ ที่	ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน	ระดับความพึงพอใจ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	การจัดหาแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค ให้เกษตรกรไว้ทำการเกษตร มีความเหมาะสม					
2	การใช้งบประมาณดำเนินการทำให้เกิดประโยชน์และมีความคุ้มค่าต่อชุมชน					
3	โครงการนี้สามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับเกษตรกรได้ตลอดปี					
4	โครงการนี้ทำให้เกษตรกรมีแหล่งน้ำใช้ในการเกษตรในภาวะฝนทิ้งช่วงได้อย่างเพียงพอ					
5	โครงการนี้สร้างการเรียนรู้ตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ได้อย่างเหมาะสม					
6	โครงการนี้ทำให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาในด้านอาชีพอื่นๆ ถ้ามีน้ำเพียงพอสำหรับอุปโภค บริโภค					
7	โครงการนี้สร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในพื้นที่ รัฐส่งเสริมให้การสนับสนุนเศรษฐกิจในระดับชุมชน					
8	โครงการนี้ทำให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองและช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนได้ในระดับครัวเรือนและชุมชน					
9	โครงการนี้สามารถทำให้ เพิ่มพูนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติได้					
10	โครงการนี้ทำให้เกษตรกรมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคได้ตลอดทั้งปี ในการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์					
11	โครงการนี้สามารถแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ทำการเกษตร เช่นการปลูกผักสวนครัว					
12	ในภาพรวมท่านพอใจกับโครงการนี้น้อยเพียงใด					

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการบริหารจัดการโครงการ

ลำดับ ที่	การมีส่วนร่วมในด้านการบริหารจัดการโครงการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรมและแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินงาน					
2	มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนร่วมรับรู้ข่าวสารของโครงการ/กิจกรรม					
3	มีการรายงานและนำผลจากการติดตามผลการดำเนินงานของโครงการ/กิจกรรมนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่น					
4	มีความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินโครงการ/กิจกรรม					
5	มีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ/กิจกรรม					
6	โครงการนี้คุ้มค่ากับงบประมาณที่ได้รับ					
7	โครงการนี้ตรงกับความต้องการของประชาชนและแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็ว					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือ ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล

ส่วนแผนงานและงบประมาณ สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โทร. 0 4323 9256

การติดตามและประเมินผลโครงการชุดลอกลำห้วยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2569

คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

1. นายวรินทร์ ผดุงมัย	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	ประธานกรรมการฯ
2. นายธีระศักดิ์ ผาเหล่า	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
3. นางสาวกุลนิตี เป้าจรรยา	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	กรรมการ
4. นางฐิติรัตน์ อัครสุริย์	ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น	กรรมการ
5. นายสุจิตร์ นาตรีชน	ผู้แทนประชาคมท้องถิ่น	กรรมการ
6. ท้องถิ่นจังหวัดขอนแก่น	หัวหน้าส่วนราชการ	กรรมการ
7. หัวหน้าสำนักงานจังหวัดขอนแก่น	หัวหน้าส่วนราชการ	กรรมการ
8. นายประยุทธ์ ชาญนวงศ์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
9. ดร.มงคล อติอนวรรตน์	ผู้ทรงคุณวุฒิ	กรรมการ
10. ผู้อำนวยการสำนักช่าง		กรรมการ
11. ผู้อำนวยการสำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ		กรรมการ/เลขานุการ

คณะที่ปรึกษา

1. ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	ประธานที่ปรึกษา
2. รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น	รองประธานที่ปรึกษา

คณะทำงาน

1. นางสาวเสาวลักษณ์ แสงนิม	ผู้อำนวยการส่วนแผนงานและงบประมาณ	คณะทำงาน
2. นางสาวนพวรรณ กิมประเทศ	หัวหน้าฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล	คณะทำงาน
3. นางนวลมณี เหล่ากุนทา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ	คณะทำงาน
4. นายณัฐวัฒน์ แวมณีนวดี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ	คณะทำงาน
5. นายจักรกฤษ จันทรมบัติ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ	คณะทำงาน
6. นางสาวสุกฤตา หาญศรี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ	คณะทำงาน
7. นางรุ่งฤทัย ดำรงชัย	ผู้ช่วยนักวิชาการคอมพิวเตอร์	คณะทำงาน
8. นางสาวพรกนก คำวิเชียร	พนักงานจ้างเหมาบริการ	คณะทำงาน

ฝ่ายตรวจติดตามและประเมินผล
ส่วนแผนงานและงบประมาณ
สำนักยุทธศาสตร์และงบประมาณ
องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
www.kkpao.go.th โทรศัพท์ 0 4323 9256